

Kvalitetsrapport

Utbildning, arbete och näringsliv Läsåret 2018-2019

2020-09-04

Innehållsförteckning

.....	1																																																						
SAMMANFATTNING	2																																																						
INLEDNING	5																																																						
Varför skrivs den här rapporten?	5																																																						
FÖRSKOLAN	5																																																						
Förskolläraernas roll och ansvar	6																																																						
Hög behörighet	7																																																						
Barngruppernas storlek.....	8																																																						
<table><thead><tr><th>År</th><th>Piteå</th><th>Alla kommuner (ovägt medel)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2003</td><td>4.7</td><td>5.4</td></tr><tr><td>2004</td><td>4.7</td><td>5.5</td></tr><tr><td>2005</td><td>4.8</td><td>5.3</td></tr><tr><td>2006</td><td>4.6</td><td>5.1</td></tr><tr><td>2007</td><td>4.5</td><td>5.2</td></tr><tr><td>2008</td><td>4.7</td><td>5.3</td></tr><tr><td>2009</td><td>4.6</td><td>5.4</td></tr><tr><td>2010</td><td>4.7</td><td>5.5</td></tr><tr><td>2011</td><td>4.6</td><td>5.4</td></tr><tr><td>2012</td><td>5.0</td><td>5.5</td></tr><tr><td>2013</td><td>5.2</td><td>5.4</td></tr><tr><td>2014</td><td>5.3</td><td>5.4</td></tr><tr><td>2015</td><td>5.0</td><td>5.3</td></tr><tr><td>2016</td><td>5.3</td><td>5.2</td></tr><tr><td>2017</td><td>5.0</td><td>5.1</td></tr><tr><td>2018</td><td>5.1</td><td>5.2</td></tr><tr><td>2019</td><td>5.4</td><td>5.2</td></tr></tbody></table>		År	Piteå	Alla kommuner (ovägt medel)	2003	4.7	5.4	2004	4.7	5.5	2005	4.8	5.3	2006	4.6	5.1	2007	4.5	5.2	2008	4.7	5.3	2009	4.6	5.4	2010	4.7	5.5	2011	4.6	5.4	2012	5.0	5.5	2013	5.2	5.4	2014	5.3	5.4	2015	5.0	5.3	2016	5.3	5.2	2017	5.0	5.1	2018	5.1	5.2	2019	5.4	5.2
År	Piteå	Alla kommuner (ovägt medel)																																																					
2003	4.7	5.4																																																					
2004	4.7	5.5																																																					
2005	4.8	5.3																																																					
2006	4.6	5.1																																																					
2007	4.5	5.2																																																					
2008	4.7	5.3																																																					
2009	4.6	5.4																																																					
2010	4.7	5.5																																																					
2011	4.6	5.4																																																					
2012	5.0	5.5																																																					
2013	5.2	5.4																																																					
2014	5.3	5.4																																																					
2015	5.0	5.3																																																					
2016	5.3	5.2																																																					
2017	5.0	5.1																																																					
2018	5.1	5.2																																																					
2019	5.4	5.2																																																					
.....	9																																																						
Ett attraktivt val	9																																																						
Förskola på vetenskaplig grund och med beprövad erfarenhet	10																																																						
Utvecklingsområden	11																																																						
FÖRSKOLEKLASS	12																																																						
Förskoleklassen har blivit obligatorisk	12																																																						
Måluppfyllelse.....	12																																																						
Utvecklingsområden	14																																																						
GRUNDSKOLA	14																																																						
Uppskattad måluppfyllelse, åk 1-6.....	14																																																						
Nationella prov, åk 3	15																																																						
Utvecklingsområden, åk 3.....	17																																																						
Matematik och svenska, åk 6.....	18																																																						
Utvecklingsområden, åk 6.....	20																																																						
Kunskapskrav, åk 9.....	20																																																						
Gymnasiebehörighet, åk 9	22																																																						
Meritvärde, åk 9.....	23																																																						

Grundskola på vetenskaplig grund och med beprövad erfarenhet	24
Utvecklingsområden, åk 9.....	25
GRUNDSÄRSKOLAN.....	25
Förskoleklass, särskolan	25
Grundskola	26
Fritidshem, särskolan	26
Utvecklingsområden, Grundskolan	27
FRITIDSHEM NULÄGESBEDÖMNING.....	27
Uppskattad måluppfyllelse, fritidshem	27
Fritidshemmen kompletterar elevernas utveckling mot målen.....	28
Utvecklingsområden, fritidshem.....	29
GYMNASIET NULÄGESBEDÖMNING.....	30
Uppskattad måluppfyllelse, Strömbäckskolan	30
Programprofil	32
Examen inom 3 år	33
Grundläggande behörighet inom 3 år.....	35
Betygspoäng.....	36
Gymnasieskola på vetenskaplig grund och med beprövad erfarenhet	37
Utvecklingsområden, gymnasiet.....	38
GYMNASIESÄRSKOLAN	39
Utvecklingsområden, gymnasieskolan	40
LEDNINGSGRUPPENS REKOMMENDATION	40

Sammanfattning

Piteå kommuns skolväsende uppvisar generellt goda resultat över tid och står sig väl i en nationell jämförelse. Eftersom den nationella statistiken inom skolväsendet släpar efter berör denna kvalitetsrapport läsåret 2018/2019 och de resultat som då noterades.

Den höga kvaliteten inom de kommunala **förskolorna** förklaras genom deras strukturella förutsättningar, välutbildade personal (andelen legitimerade förskollärare är 24 procentenheter högre än riksnittet), tillgång till god kompetensutveckling samt deras goda materiella förutsättningar. Förskolorna har ständigt läroplanens måluppfyllelse i fokus, i relation till barnens utveckling och lärande, där personalen medvetet arbetar med målstyrda processer som utgår från trygghet, omsorg, utveckling och lärande. En satsning har gjorts

på att förtydliga yrkesrollen i förskolan utifrån läroplanen och satsningen har bl a lett till organisatoriska förändringar.

I Piteå är barngruppernas storlek något större än rikets snitt och storleken har ökat under 2019 efter att konstant ha minskat mellan åren 2016-2018. Även om barngruppernas storlek i genomsnitt har växt har dock pedagogerna försökt att organisera undervisningstillfällena för att möjliggöra bästa möjliga lärmiljö.

Förskoleklassens undervisning utifrån Lgr11:s mål och riktlinjer är uppfyllt i hög grad. Arbetsätten inom förskoleklassen har förändrats något de sista åren, man arbetar på ett mer strukturerat sätt sedan styrdokumentet tydliggjort vad som förväntas av verksamheten. Pedagogerna arbetar främst genom ett lustfyllt lärande som utgår från styrdokumentet och man värnar om och tar tillvara på lärandet i leken. Stor vikt läggs vid fysisk aktivitet och utevistelse. Målen kring läroplansområdet Natur, teknik och samhälle är dock endast delvis uppfyllt.

Piteå ligger över riksgenomsnittet på samtliga mätpunkter inom **grundskolan**; t ex de nationella proven i åk 3 och 6, kunskapskraven i åk 9 samt behörighet till gymnasiet.

De höga resultaten kan bl a bero på att ett individualiserat arbetsätt gett resultat, samt att man vid vissa undervisningstillfällen har tillgång till två pedagoger på lektionerna vilket ger möjlighet att dela in eleverna i grupper och arbeta extra med specifika elever. Dels kan elever i behov av särskilt stöd prioriteras men arbete i mindre grupper har även gjort att elever som behöver mer stimulans kunnat få det. Flera rektorer nämner även vikten av de satsningar som görs genom aktionsforskning och Likvärdig skola.

I Piteå har skillnaderna mellan flickors och pojkars resultat gällande uppnådda kunskapskrav i alla ämnen, åk 9, minskat de senaste två åren. Förändringen har inte inneburit att flickornas resultat försämrats, de ligger fortfarande kvar på samma höga nivå som tidigare, däremot har pojkarnas resultat förbättrats markant och ligger nu nästan 10 procentenheter högre än pojkarna i riket. En av rektorerna tror att den positiva utvecklingen för pojkarnas resultat hör samman med satsningen på digitalisering och utökade digitala verktyg som 1:1-datorerna i högstadierna inneburit.

Gymnasiet i Piteå har en högre andel elever på samtliga yrkesprogram som bedrivs i kommunen (förutom Restaurang och Livsmedel) än i Sverige som helhet. På nationell nivå diskuteras ofta behovet av att få fler ungdomar att läsa ett yrkesprogram, något som Piteå lyckats med i högsta grad. Däremot har vi en mindre andel elever på de högskoleförberedande programmen Samhällsvetenskap, Naturvetenskap och Ekonomi.

Under en fyraårsperiod har Piteå när det gäller den totala andelen elever med gymnasieexamen inom tre år, oavsett program, haft en uppåtgående trend och placerar sig som femte bästa kommunala huvudman i riket med ca 82 % av eleverna som tar examen inom tre år.

När det gäller elever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 3 år ses också en positiv trend. 60 % av eleverna uppnår grundläggande behörighet, vilket kan jämföras med Norrbottens snitt på ca 46 % och rikets snitt på ca 55%. Andelen

Piteå kommun

som når grundläggande behörighet på gymnasiet i Piteå har ökat konstant sedan 2015 och med tanke på att Piteå har så många elever som går yrkesprogram är det en anmärkningsvärt hög nivå. Strömbackaskolan behöver dock vidta åtgärder för att säkerställa en rättssäker och likvärdig bedömning med avseende på nationella prov kopplat till kursbetyg.

Utifrån den analys som framkommer i rapporten rekommenderar förvaltningens ledningsgrupp Barn- och utbildningsnämnden att ge förvaltningschefen två uppdrag att utreda vidare och återkomma med åiterrapport till nämnden i mars månad 2021; utreda möjligheten till utökad digitalisering i åk 1-6 samt utveckling av huvudmannens uppföljning av det systematiska kvalitetsarbetet inom grund- och gymnasiesärskolan.

Inledning

Varför skrivs den här rapporten?

Enligt skollagstiftningen ansvarar Piteå kommun som huvudman för att planera, följa upp och utveckla utbildningen, vilket också ska göras på enhetsnivå.¹ Utvecklingsarbetet ska ske med utgångspunkt i nationella mål. Kommunfullmäktige har huvudmannansansvaret inför staten, men Barn- och utbildningsnämnden ska fullgöra huvudmannens uppgifter och är därmed operativt ansvarig i kommunens utvecklingsarbete inom utbildningsverksamheten.² Den här rapporten skrivs i syfte att bidra till att ge goda förutsättningar för barnens och elevernas lärande. Den presenterar skolväsendets resultat och processer inom målområdet och gör en sammanfattande och framåtblickande analys av vilka behov som finns. Den bidrar därigenom till att huvudmannen kan fatta informerade beslut för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.³

Förskolan

För att åstadkomma en likvärdig förskola med hög kvalitet krävs, enligt Skolinspektionens rapport från 2018, strukturella förutsättningar med välutbildad personal, tillgång till god kompetensutveckling och goda materiella förutsättningar. Även själva innehållet i verksamheten, personalens arbetssätt, användning av material, arbetets organisering och hur lärandemiljön är utformad är av högsta vikt, dvs. personalens förmåga att relatera undervisning om läroplanens olika målområden till barns egna perspektiv, skapa meningsfulla sammanhang för barnen och kunna reflektera kring innebörder i det som sker.⁴

Piteå kommuns kommunala förskolor lever upp till ovanstående beskrivning, bl a genom att ständigt ha läroplanens (Lpfö18) måluppfyllelse i fokus – i relation till barnens utveckling och lärande där personalen medvetet arbetar med målstyrda processer som utgår från trygghet, omsorg, utveckling och lärande utifrån barnens bästa.

Förskollärarna har och tar ansvar utifrån läroplanens målstyrning. Det visar sig genom ett tydligt ledarskap, en större medvetenhet och ett utvecklat yrkesspråk när de genomför sin praktik. Medvetenheten om läroplanen och undervisningsuppdraget visas även i personalens förmåga att ta tillvara på tillfällena av oplanerad undervisning.

¹ 4 kap. 3-4 § skollagen (2010: 800)

² 2 kap. 2 § skollagen (2017:759)

³ 2 kap. 8b § skollagen (2018:608)

⁴ *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*, Slutrapport Skolinspektionen, 2018, s. 38

Oplanerad undervisning kan ske under hela dagen i olika situationer om det kopplas till våra mål och vi har dessa i bakhuvudet. Stunder kan uppstå när vi upptäcker ett tillfälle för undervisning.⁵

Förskolläraernas roll och ansvar

Utifrån läroplanens mål finns inom förskolorna i Piteå en medveten styrning och ledning som fokuserat på att utveckla utbildningens kvalitet mot de nationella målen. Denna styrning och tydlighet i ledningen ligger väl i linje med Skolinspektionens bedömning: ”På förskolor med hög kvalitet finns en tydlig organisation där förskollärarens roll och ansvar är klargjort.⁶”

En satsning har gjorts på att förtydliga yrkesrollen i förskolan utifrån läroplanen (Lpfö18) 2.7 Förskollärarens ansvar i undervisningen. Satsning har bl a lett till att organisatoriska förändringar.

Satsningen på att förtydliga Yrkesrollen, 2.7 Förskollärarens ansvar i undervisningen, fick bland annat organisatoriska konsekvenser. För att underlätta detta behövde vi, på några förskolor, förändra i arbetslagen, förändra deltagandet i olika skolutvecklande grupper, se över fördelningen av PUT-tid. Detta är exempel på hur läroplanen kan ta sig konkreta uttryck rent organisatoriskt.⁷

Förskollärarna har i undervisningen arbetat med olika lärprocesser för att nå de nationella målen. Exempel på riktade kompetensutvecklingsinsatser är kollegialt lärande inom områdena lärmiljöer, det systematiska kvalitetsarbetet och barn med olika funktionsvariationer.

Barn som har språkliga begränsningar har gjort markanta framsteg, kan och framförallt vågar ta plats i gruppen, något som tidigare upplevts som för spännande. Barn med andra modersmål än svenska kan nu mer uttrycka sig och kommunicera genom svenska språket samt med tack-tecken, för att uppnå detta har bildstöd, tydligt kroppsspråk samt ett språkutvecklande förhållningssätt varit avgörande.⁸

Förskolläraren har ett övergripande ansvar men alla i personalgruppen bidrar till kvaliteten i verksamheten. Enligt Skolinspektionen ses kollegialt lärande som en framgångsfaktor inom förskolan, tillsammans med reflektioner och kompetensutveckling. Viktigt är dock att samtliga kompetensutvecklingsinsatser styrs av de behov av utveckling i det pedagogiska arbetet som identifierats i förskolan.⁹

⁵ Citat av en av kommunens rektorer

⁶ Förskolans kvalitet och målpåfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan, Slutrapport Skolinspektionen, 2018, s. 30

⁷ Citat av en av kommunens rektorer

⁸ Citat av en av kommunens rektorer

⁹ Förskolans kvalitet och målpåfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan, Slutrapport Skolinspektionen, 2018, s. 30

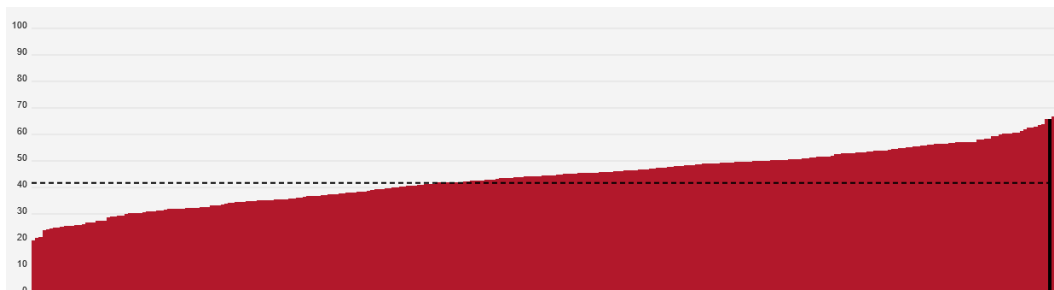
Hög behörighet

Enligt Skolinspektionen är det viktigt att såväl huvudman som rektor och förskolepersonal har god kännedom om de styrdokument som det statligt formulerade uppdraget innefattar. Samtliga behöver veta vad som ligger till grund för styrdokumentens texter och de ursprungliga avsikterna för att kunna tolka och genomföra detta i faktiska handlingar i styrning och kvalitetsarbete såväl som i den vardagliga praktiken i förskolan där barnen finns.¹⁰

Skolinspektionen är utifrån granskningens resultat, oroad över den låga andelen förskollärare nationellt och ser att ytterligare insatser behövs för att på sikt öka andelen förskollärare i varje förskola. Inte minst är detta viktigt i förhållande till det förtydligade ansvar för undervisningsuppdraget som förskollärare har. Det har även framkommit att det blivit svårare att rekrytera gymnasieutbildade barnskötare. En av konsekvenserna av dessa förhållanden är att mer än en fjärdedel av de som arbetar i förskolan inte har någon utbildning alls för att arbeta med barn, enligt nationell statistik. Detta ser Skolinspektionen som oroväckande.¹¹

Piteå kommun har en mycket hög andel legitimerade förskollärare i organisationen, vilket bidrar till en hög kvalitet i utbildningen. Andelen årsarbetare i förskolan med pedagogisk högskoleexamen ligger i Piteå på 65,9 %, att jämföra med rikets snitt på 41,7 %.

Årsarbetare i förskolan med pedagogisk högskoleexamen, andel (%) År: 2019¹²

Den höga utbildningsnivån bland personalen i Piteå är dessutom relativt konstant och har legat på dessa höga nivåer de senaste fem åren.

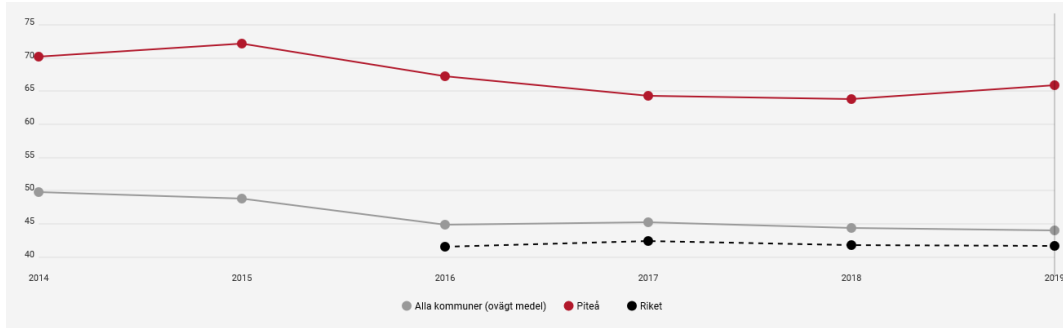
¹⁰ Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan, Slutrapport Skolinspektionen, 2018, s. 39

¹¹ Ibid., s. 9

¹² www.kolada.se, N11023, hämtad 2020-05-15

Årsarbetare i förskolan med pedagogisk högskoleexamen, andel (%)¹³

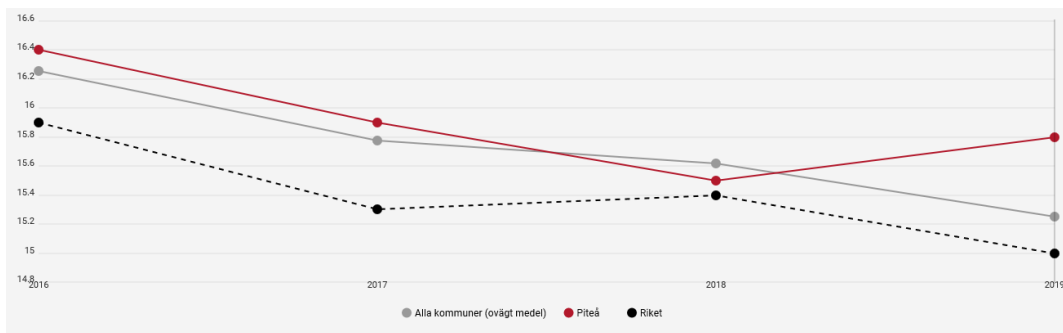

Barngruppernas storlek

Förskolor med hög kvalitet och få utvecklingsområden har färre barn per anställd och en högre andel förskollärare, enligt Skolinspektionen. Såväl barngruppers storlek och personaltäthet, som andel förskollärare har således betydelse, men andra faktorer är väl så betydelsefulla. Det gäller till exempel ansvars- och rollfördelning, arbetets organisering och det pedagogiska ledarskapet.¹⁴

I Piteå är barngruppernas storlek något större än rikets snitt. Vi har 15,8 barn/barngrupp i genomsnitt medan den jämförbara siffran för riket är 15,0 barn/barngrupp. De största barngrupperna finns i Upplands Väsby med 19,0 barn/barngrupp och jämfört med andra kommuner ligger Piteå ungefär mitt på skalan. Vad som dock är oroande är att antalet barn per barngrupp ökat under 2019, efter att konstant ha minskat mellan åren 2016 – 2018.

Barngrupp, antal barn per barngrupp¹⁵

Barngruppernas storlek hänger givetvis tätt samman med måttet antal inskrivna barn/årsarbetare. Även här ser vi en ökning från föregående år till 5,4 barn/årsarbetare 2019

¹³ www.kolada.se, N11023, hämtad 2020-05-15

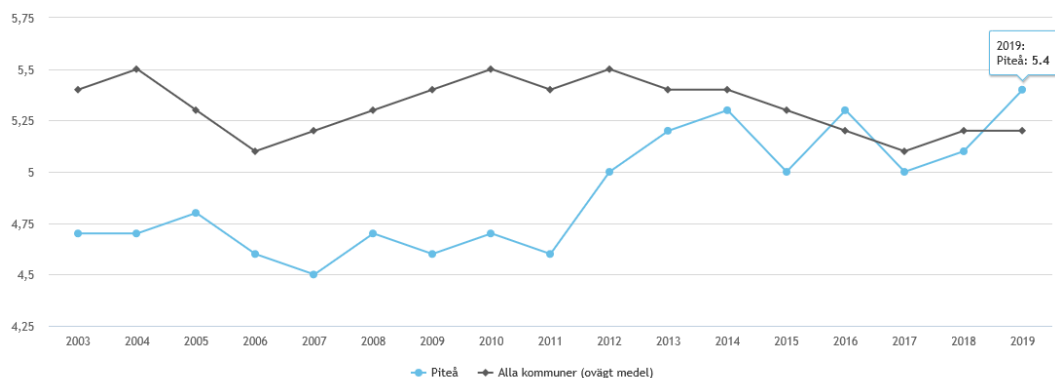
¹⁴ *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*, Slutrapport Skolinspektionen, 2018, s. 7

¹⁵ www.kolada.se, N11701, hämtad 2020-05-15

och ligger nu något högre än rikssnittets 5,2 vilket placerar Piteå ungefär mitt på skalan av landets kommuner men lägre än Luleås 5,6.

Inskrivna barn/årsarbetare kommunal förskola, antal¹⁶

Även om barngruppens storlek i genomsnitt har växt har pedagogerna försökt att organisera undervisningstillfällena för att möjliggöra bästa möjliga lärmiljö. Pedagogernas medvetenhet om hur de kommunicerar med varandra har medfört att en språkutvecklande verksamhet har skapats, där barnen uppmuntrats och utmanats i att dela med sig av sina teorier, tankar och erfarenheter.

Med vårt arbetssätt att dela barngrupperna ser vi att de lättare kommer till tals och lättare att lyssna på varandra. Vi tror att delning i mindre grupper medfört att de barn som tidigare stått tillbaka och inte sagt så mycket, nu blommat ut och pratar, frågar och vågar ta plats, fundera, reflektera och ställa kluriga frågor som vi tillsammans klurar och funderar kring.¹⁷

Ett attraktivt val

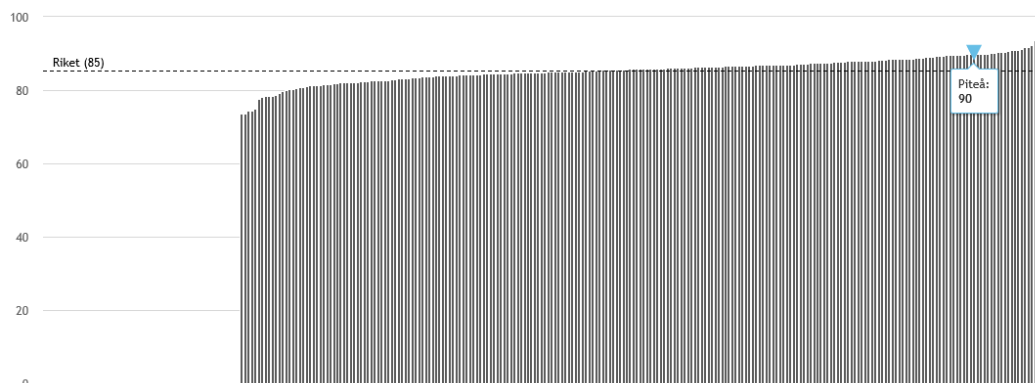
De kommunala förskolorna i Piteå kommun har en stabil organisation både utifrån ett rektors- samt ett personalperspektiv. Det sker ett målinriktat och strukturerat arbete som ger goda förutsättningar för att framgångsrikt utveckla kompetens och kvalitet i förskolan. Rektorerna har fokus på uppdraget och arbetar för en samsyn för att skapa en likvärdig förskola i kommunen. Pedagogerna arbetar medvetet i sin profession med barns utveckling utifrån de nationella och kommunala målen. Utifrån dessa förutsättningar väljer de flesta föräldrar att placera sina barn i de kommunala förskolorna.

¹⁶ www.kolada.se, N11010, hämtad 2020-05-14

¹⁷ Citat av en av kommunens rektorer

Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%)¹⁸

90 % av Piteås barn i åldrarna 1-5 år är inskrivna i en förskola. Grafen ovan tar dock inte hänsyn till huruvida förskolan är kommunal eller fristående. Av samtliga barn inskrivna i förskola är det 5,6 % som går i en fristående förskola i Piteå, att jämföra med 20,3 % i riket, vilket kan anses bekräfta att de kommunala förskolorna uppfyller det riktade nämndsmålet *Kommunal förskola och skola ska vara ett attraktivt val* för förskolans del.^{19 20}

Förskola på vetenskaplig grund och med beprövad erfarenhet

Huvudmän för förskolan skall säkerställa och stödja att arbetet i förskolan bedrivs på vetenskaplig grund och med beprövad erfarenhet i syfte att höja den pedagogiska kvaliteten och även ge goda förutsättningar för ledarskapet i förskolan.²¹

Piteå kommun bedriver i samverkan med Umeå universitet magisterutbildningen *Forskning och utveckling i skolan*, 60 hp. Utbildningen syftar till att ge förskollärare och lärare kunskap om forskningens roll i förskolan och skolan samt att lärare själva ska utveckla egna problemställningar och genomföra studier inom undervisning och lärande. I samband med utbildningens moment kring magisteruppsats (motsvarande 15 hp) påbörjade en förskollärare våren 2019 sin uppsats utifrån rubriken *Undervisning i förskolan. Förskollärares syn på undervisningsuppdraget*. Syftet med studien är att synliggöra och diskutera vad undervisning i förskolan innebär för förskollärare och vad som händer med omsorg när undervisningsuppdraget införs. En annan magisterstuderande förskollärare skriver sin uppsats utifrån rubriken *Kvalitetsarbete i förskolan*, en uppsats som avser studera och kritiskt granska hur arbetslag i förskolan talar om, uppfattar och formar sitt systematiska kvalitetsarbete i praktiken.²²

¹⁸ www.kolada.se, N11800, hämtad 2020-05-14

¹⁹ www.kolada.se, N11802, hämtad 2020-05-14

²⁰ *Verksamhetsplan 2019-2021*, Piteå kommun, sid. 8

²¹ *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*, Slutrapport Skolinspektionen, 2018, s. 10

²² *Praktiknära skolforskning i samverkan*, Rapport nr 1 2019, Kristina Hansson (red.), Utbildningsförvaltningen Piteå kommun, sid.38f.

Under 2019 har även aktionsforskningsprojekt bedrivits i två av kommunens förskolor. Språk och kommunikation har under några år varit ett av Piteå kommuns prioriterade områden inom förskolan. Ängens förskola påbörjade utifrån detta utvecklingsområde ett aktionsforskningsprojekt med titeln *Sokratiska samtal i förskolan* tillsammans med forskaren Ulrika Bergmark, Luleå Tekniska Universitet. Syftet med aktionsforskningsprojektet har varit att ta reda på om sokratiska samtal kan bidra till att utveckla förutsättningarna för en jämn fördelning av makt och inflytande samt för att motverka stereotypa könsroller. Personalen på Ängens förskola vill genom sitt aktionsforskningsprojekt utveckla sin samtalskompetens och analysförmåga.²³

Ett antal förskollärare i Piteå C och Backen- Långskata förskoleområden (som representerar nio förskolor) startade våren 2019 ett gemensamt aktionsforskningsprojekt med titeln *Kvalité i kvalitetsarbetet genom kollegialt lärande*. Syftet med aktionsforskningsprojektet är att arbeta fram, förankra och fördjupa arbetssätt som ökar förskollärares möjlighet att utveckla vetenskapliga och forskande kompetenser. Intentionen är att implementera praktisknära forskning i förskolan. Det innebär bland annat en strävan att tillvarata befintliga erfarenheter och kunskaper, men också att utveckla och sprida ny kunskap genom kollegialt lärande.²⁴

Utvecklingsområden

Förskolepersonalens utbildningsnivå, kunskap om uppdraget och förhållningssätt och engagemang i arbetet har stor betydelse för den pedagogiska kvaliteten, det har tydligt framgått i Skolinspektionens granskning och detta stöds också av tidigare forskning. Inspektionsrapportens slutsats stämmer väl överens med utbildningsförvaltningens bedömning kring den höga kvalitetsnivån i Piteå kommun.²⁵

Det finns dock områden som behöver utvecklas och förstärkas. Förskolan i Piteå kommun är i stort behov av att skapa en organisation som kan möta den förväntade utmaningen avseende kompetensförsörjning och för att bibehålla den höga kvalitet som finns i de kommunala förskolorna.

För att förskolan ska vara framgångsrik i en framtid finns behov av större förskoleenheter och en förändrad organisation. Detta kan bidra till samordningsvinster och att skattemedlen nyttjas mer effektivt men till samma kvalitet.

Rektorerna ska ha fokus på uppdraget och arbeta för en samsyn för att skapa en likvärdig förskola i kommunen.

²³ *Praktisknära skolforskning i samverkan*, Rapport nr 1 2019, Kristina Hansson (red.), Utbildningsförvaltningen Piteå kommun, sid.43

²⁴ *Ibid.*, sid.44

²⁵ *Förskolans kvalitet och målpåfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*, Slutrapport Skolinspektionen, 2018, s. 37

Förskoleklass

Förskoleklassen har blivit obligatorisk

Förskoleklassen har funnits som en fristående och frivillig skolform i tjugo år men från och med höstterminen 2018 är förskoleklassen obligatorisk och regleras, precis som förskolan och grundskolan i skollagen (SFS, 2010:800, kap 7, 4§) och läroplanen Lgr11. I läroplanen fastställs att undervisningen i förskoleklassen ska syfta till att stimulera elevernas allsidiga utveckling och lärande.²⁶

Undervisningen i förskoleklass ska ta sin utgångspunkt i *elevernas intressen* och kontinuerligt utmana dem vidare genom att inspirera till nya upptäckter och kunskaper. Specifikt för förskoleklassen är även att utbildningen ska syfta till att *förbereda eleverna för fortsatt utbildning*.²⁷

De förmågor som eleverna i förskoleklass ska utveckla och det centrala innehåll som beskrivs för undervisningsverksamheten återfinns i variationer både i förskolans läroplan och i kursplaner och kunskapsmål för övriga grundskolan.²⁸

Måluppfyllelse

Hur har förskoleklassens verksamhet i Piteå kommun lyckats leva upp till målen i läroplanen? När rektorerna gör en självskattning kring verksamheten och dess undervisning framkommer följande bild:

Resultatet bygger på den enkät som avdelningschef lämnat till rektorerna för att skatta i vilken grad man arbetat med att eleverna getts förutsättningar att utveckla olika förmågor, där skalan gått från "Inte uppfyllt" (1) till "Helt uppfyllt" (4).

På frågan "Hur väl anser du att förskoleklassens undervisning arbetar mot Lgr11s mål och riktlinjer kring området Kunskaper 2.2" blir den genomsnittliga bedömningen 3,1, dvs. "Uppfyllt i hög grad". I kommentarerna till frågan framkommer att man upplever att arbetssätten förändrats något, att man arbetar på ett mer strukturerat sätt sedan

²⁶ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, reviderad 2018, Skolverket 2018, sid. 18

²⁷ Att lyckas med förskoleklass. En studie av hur rektorer hanterar förskoleklassens utmaningar och möjligheter, Annika Andréasson, Göteborgs universitet rapport nr HT18 PDGX61:2, 2018, sid 5

²⁸ <https://www.grundskoletidningen.se/7-2018/uppdrag-forskoleklass>, hämtad 2020-05-15

styrdokumenten tydliggjort vad som förväntas av verksamheten. Undervisningen utgår från det centrala innehållet och ger eleverna förutsättningar att utveckla sina förmågor. Man ser även ett tydligt samband med grundskolan genom att det centrala innehållet medför förberedande och inledande arbete inför övergången till åk 1.

I förskoleklassens läroplansdel anges lekens betydelse för utveckling och lärande tydligt. Av läroplanen framgår även att förskoleklassens undervisning ska erbjuda en variation av arbetsätt, uttrycksformer och lärmiljöer som gynnar övergången från förskola till grundskola och fritidshem och på så sätt bidra till kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande.²⁹

I enkäten blir rektorernas självskattning på frågan ”*I vilken grad behandlas lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse från det centrala innehållet för förskoleklass*” i genomsnitt 3,6, dvs ett mycket högt resultat (snudd på ”Helt uppfyllt”) vilket visar på kvaliteten i förskoleklassens arbete. Rektorerna beskriver hur man arbetar genom ett lustfyllt lärande som utgår från styrdokumenten och att man värnar om och tar till vara på lärandet i leken. Stor vikt har lagts vid fysisk aktivitet och utevistelse.

Elevnära muntlig kommunikation och samtal kring bemötande förekommer dagligen och även specifika projekt kring normkritiskt tänkande.

I arbetet med matematiska resonemang visar enkäten en måluppfyllelse på 3,2, vilket ses som ett bra resultat. Man beskriver en medveten, varierad undervisning innehållande begreppsträning, praktiskt material och digitala hjälpmedel.

Enkäten visar även ett högt resultat när det gäller ”*I vilken grad man arbetat med kartläggningsmaterialen Hitta språket och Hitta matematiken för förskoleklass*” där den genomsnittliga måluppfyllelsen ligger på 3,6. Rektorerna menar att kartläggningsmaterialet gett en ökad medvetenhet och leder till en kvalitetssäkring av att undervisningen verkligen utgår från elevers och gruppens behov.

Vi ser vilka tidiga insatser som behövs och på vilken nivå gruppen ligger. Detta sker tidigt under höstterminen.³⁰

Det område som rektorerna i enkäten skattar lägst resultat på rör natur, teknik och samhälle. Man bedömer att arbetet med att ge eleverna förutsättningar att utveckla sin förmåga att utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle i genomsnitt ligger på 2,3 – dvs. endast är ”Delvis uppfyllt” – och på frågan ”*I vilken grad behandlas Natur, teknik och samhälle från det centrala innehållet för förskoleklass?*” blir snittet 2,5.

²⁹ Att lyckas med förskoleklass. En studie av hur rektorer hanterar förskoleklassens utmaningar och möjligheter, Annika Andréasson, Göteborgs universitet rapport nr HT18 PDGX61:2, 2018, sid 5

³⁰ Citat av en av kommunens rektorer

Utvecklingsområden

Rektorerna lyfter fram vikten av kollegiala reflektioner/samarbeten med övriga pedagoger i förskoleklass i kommunen men även inom skolområdet där innehåll, process och återkoppling följer Lgr 1:s strävan att undervisningen ska innehålla en balans och integrera kunskaper i sina olika former.

Man betonar även hur viktigt det är att rektorer och skolledning medvetet arbetar med att inkludera förskoleklassens verksamhet och pedagoger till skolans organisation och kompetensutveckling. Att även förskoleklassen får stöd av förstelärare och specialpedagoger, något som stämmer väl överens med den rapport som Göteborgs universitet publicerat där man skriver: ”Dels behöver rektor stötta lärare [i förskoleklass] i utvecklingen av skolans kärnprocesser och dels skapa förutsättningar som möjliggör undervisning och lärande.”³¹

Rektorerna framhåller även behoven av digitala verktyg, resurser, likvärdiga förutsättningar för att kunna delta i olika uttrycksformer som teater, musik, simhall, bowling, besöka brandkår och polis m.m. samt planeringstid för pedagogerna. Behovet av planeringstid och tid för reflektion och uppföljning är något som även Skolinspektionen framhållit i en granskning från 2015.³²

Även om det framgår av rektorernas självskattade måluppfyllelse att läroplansområdet Natur, teknik och samhälle är det område man upplever mest eftersatt lyfts det dock inte fram som ett utvecklingsområde i rektorernas analys.

Grundskola

Uppskattad måluppfyllelse, åk 1-6

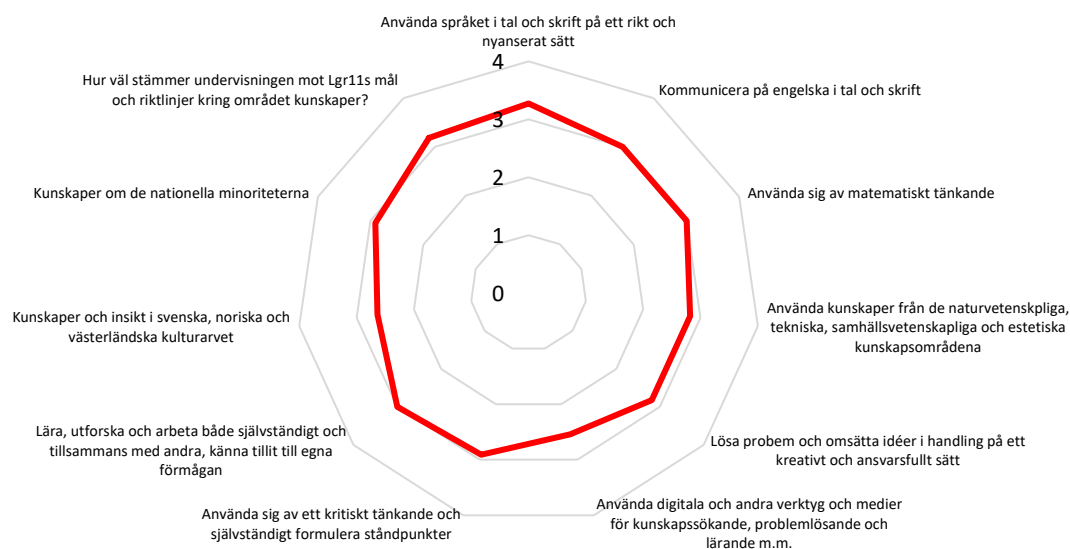
Hur har verksamhet i Piteå kommuns grundskolor, åk 1-6, lyckats leva upp till målen i läroplanen? När rektorerna gör en självskattning kring sina verksamheter och dess undervisning framkommer följande bild:

³¹ Att lyckas med förskoleklass. En studie av hur rektorer hanterar förskoleklassens utmaningar och möjligheter, Annika Andréasson, Göteborgs universitet rapport nr HT18 PDGX61:2, 2018, sid 3

³² Ibid., sid 3

Uppskattad måluppfyllelse, snitt, åk 1-6 (2019)

Resultatet bygger på den enkät som avdelningschef lämnat till rektorerna för att skatta i vilken grad man arbetat mot att eleverna efter genomgången grundskola fått uppräknade kunskaper och förmågor, där skalan gått från "Inte uppfyllt" (1) till "Helt uppfyllt" (4).

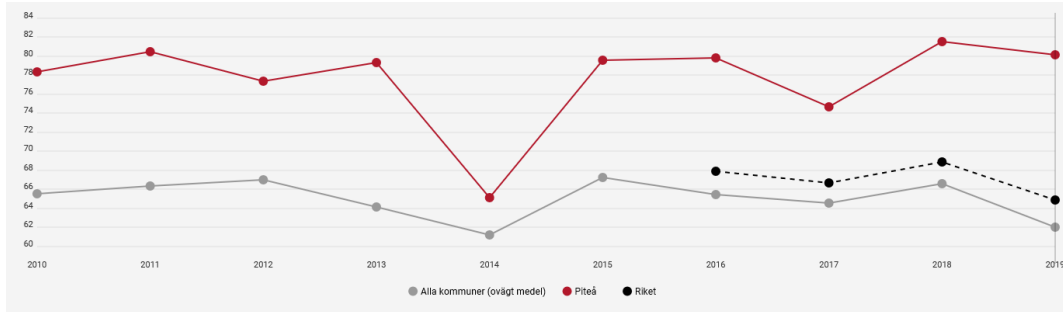
På frågan "Hur väl anser du att grundskolans undervisning behandlar Lgr11s mål och riktlinjer kring området Kunskaper 2.2" blir den genomsnittliga bedömningen bland rektorerna för åk 1-6 3,2, dvs. "Uppfyllt i hög grad". Lägst skattad måluppfyllelse sätter rektorerna på elevernas förmåga att "använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande" där snittet landar på 2,5, dvs mitt mellan "Delvis uppfyllt" och "Uppfyllt i hög grad". Högst skattad måluppfyllelse noteras på elevernas förmåga att "använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt", där genomsnittet landar på 3,3.

Nationella prov, åk 3

Av de elever som deltagit i alla delprov för ämnesprovet i matematik, åk 3, har 80% av Piteås elever klarat alla delprov. Det är ca två procentenheter sämre än året innan men fortfarande ca 15 procentenheter högre än rikssnittet.

Andel elever i åk 3 som klarat alla delprov i matematik (%)³³

Rektorerna upplever läs- och skrivsvårigheter, andra svårigheter samt feltolkningar som orsaker till att elever ej når målen i olika deltest. Problemlösning med högre, mer invecklade tal och tal i flera steg har varit svårt för en del elever. Många elever, både svaga och starka, har även bråttom och kan då göra slarvfel. Bristen på uthållighet kan därför även vara en bidragande faktor.

Samtidigt som rektorernas analys givetvis utgår från det systematiska kvalitetsarbete som de bedriver på sina skolor i enlighet med skollagen (SFS 2010:800) 4 kap §§ 3-5 är analysen något "individfokuserande". Detta är på intet sätt unikt för Piteå, tvärtom. Skolinspektionen fastslår i en granskningsrapport från 2010 att skolor är bäst på att följa upp resultat på just elevnivå, främst i de högre årskurserna. "Skolorna är "individfokuserade", det vill säga de fokuserar på att följa upp, utvärdera och åtgärda resultaten på elevnivå. De letar efter orsaker till resultaten os enskilda elever och vidtar åtgärder på individnivå för att förebygga misslyckande.³⁴"

Inom matematiken tycker rektorerna sig se ett tydligare mönster av lägre resultat på skriftliga räknemetoder, framför allt subtraktion, samtidigt som man överlag har goda resultat på muntlig kommunikation, taluppfattning, positionssystem, tid och volym. Utifrån dessa förs samtal om hur man ska förbättra undervisningen gällande skriftliga räknemetoder.

Rektorerna framhåller vikten av att fokusera på att befästa kunskaper, automatisera genom att repetera samt använda de matematiska begreppen i rätt sammanhang. Dessutom framhåller man täta kontroller och uppföljningar av elevernas kunskaper och möjligheten att träna på gamla ämnesprov. En rektor beskriver i sin analys en möjlig koppling mellan lägre resultat än väntat och uteblivet genomförande av bedömningsstöden året innan:

I åk 2 genomfördes inte bedömningsstöden och det finns risk att individuella behov inte uppmärksammades i tid. Några elever presterade sämre än förväntat på NP matematikproven, problemlösning var svårt för många.³⁵

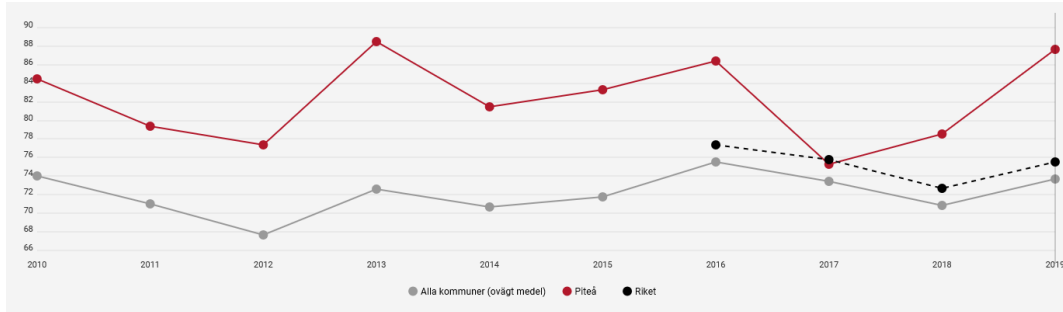
³³ www.kolada.se, N15454, hämtad 2020-05-19

³⁴ *Arbetar skolor systematiskt för att förbättra elevernas kunskapsutveckling?*, Skolverkets kvalitetsgranskning Rapport 2010:10, sid 7

³⁵ Citat av en av kommunens rektorer

Andel elever i åk 3 som klarat alla delprov i svenska och svenska som andraspråk (%)³⁶

Av de elever som deltagit i alla delprov i svenska och svenska som andraspråk, åk 3, har 88% av Piteås elever klarat alla delprov. Det är ca 10 procentenheter bättre än året innan och ca 12 procentenheter högre än riksnittet.

Någon enhetlig förklaring till de höga resultaten finns inte bland rektorerna. Olika satsningar och upplägg som exempelvis bild och begreppsstöd för språksvaga, tematiska arbetssätt, träning av lässtrategier och nivåanpassad läsning förekommer, men samtliga verkar leda till mycket goda resultat. En satsning som återkommer bland de flesta rektorerna är prioriteringen av dagliga lässtunder.

Rektorerna framhåller dock att de skrivna delarna är svårare för eleverna och att man på vissa håll behöver utveckla och vidga skrivandet, kanske framför allt när det gäller skrivning av faktatexter.

Utvecklingsområden, åk 3

Ett sätt att utveckla undervisningen i svenska kan vara att använda Ipads eller datorer i något större utsträckning samt att fördjupa arbetet med språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för att ge språksvaga elever fler möjligheter och verktyg.

En rektor beskriver i sin analys att det kan finnas brister kring om man följer upp och individualiserar undervisningen tillräckligt i skolorna.

Min egen bedömning av dessa resultat är att lärarna saknar tillräckliga kunskaper att möta vissa elevers behov och anpassa undervisningen i den utsträckning som behövs.³⁷

³⁶ www.kolada.se, N15452, hämtad 2020-05-19

³⁷ Citat av en av kommunens rektorer

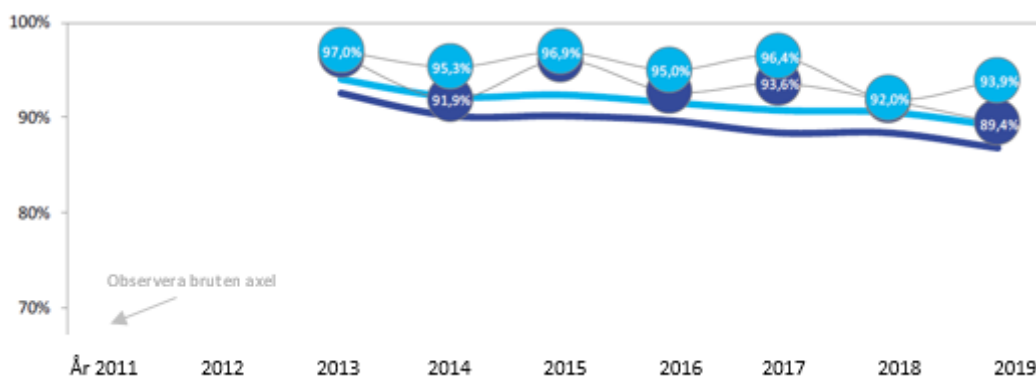

Matematik och svenska, åk 6

Andel elever i åk 6 med lägst betyget E i **matematik** har sjunkit i Piteås kommunala skolor de senaste två åren och ligger nu på 91,6 %. Det är dock fortfarande ca 4,5 procentenheter högre än rikssnittet och ca 5 procentenheter högre än länsnittet.³⁸

Den sluttande resultattrenden för Piteå återfinns även för riket och länet där andelen elever med lägst betyget E i matematik minskat från 93 % till 88 % i riket under perioden 2013-2019.³⁹

Andel elever i åk 6 med lägst betyg E i matematik, (%)⁴⁰

Ljusblå rund punkt motsvarar resultatet för flickor i kommunala skolor i Piteå, Ljusblå linje är resultatet för flickor i riket. Den mörkblå färgen står för motsvarande mått gällande pojkar.

Tittar vi på resultaten könsuppdelat för Piteå kommuns skolor finner vi att resultaten för flickorna i Piteå i år bryter mot den nedåtgående trenden och visar en förbättring på knappt två procentenheter. Såväl flickorna som pojkarna ligger på högre resultatnivåer än länet och riket.

Rektorerne lyfter i sina analyser kooperativt lärande, arbete med olika typer av problemlösning, matematiksamtal samt användandet av ”expertord”, bildstöd och färdighetsträning på I-pad. Undervisningen har utgått från resultat av Skolverkets bedömningsstöd och utifrån det individuellt anpassade uppgifter och man har bl a fokuserat på annat läromedel än det vanliga för elever som behöver extra utmaning.

Vi kan också se en koppling till lektionsupplägg där lärarna varit extra medvetna om att utmana de duktiga eleverna och ge dem möjlighet att nå de högsta betygen.⁴¹

³⁸ www.kolada.se , N15485, hämtad 2020-05-20

³⁹ Öppna jämförelser – Grundskola 2019, Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 11

⁴⁰ Ibid., bild 12

⁴¹ Citat av en av kommunens rektorer

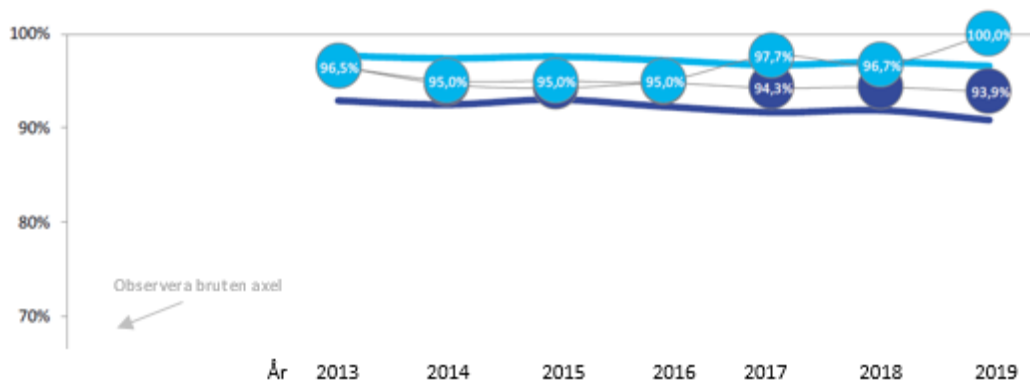

Bedömningen är att individualiserat arbetssätt har gett resultat. Likaså framhåller rektorerna de undervisningstillfällen där man haft två pedagoger på lektionerna. Elever i behov av särskilt stöd har prioriterats men arbete i mindre grupper har även gjort att elever som behöver mer stimulans kunnat få det.

Resultaten i **svenska** (nationellt) har inte samma negativa trend som i matematik. Andelen elever i åk. 6 med lägst betyg E i svenska har i riket som helhet legat på en oförändrad nivå motsvarande cirka 95 %.⁴²

I Piteå har andelen elever med lägst betyget E i svenska ökat med 1,5 procentenhet sedan ifjol och ligger nu på 96,9 % vilket är ca 3,5 procentenheter högre än riksnittet och 4,2 procentenheter högre än länssnittet. Även här har flickorna i Piteå en mer positiv utveckling än pojkarna.⁴³

Andel elever i åk 6 med lägst betyg E i svenska (%)⁴⁴

Ljusblå rund punkt motsvarar resultatet för flickor i kommunala skolor i Piteå, Ljusblå linje är resultatet för flickor i riket. Den mörkblå färgen står för motsvarande mått gällande pojkar.

Stöd och hjälp av förstelärare både i arbete med enskilda elever och som bollplank har varit värdefullt, men framför allt är bedömningen att kommunens yrkesskickliga lärare varit en stark bidragande orsak till resultaten. Pedagogernas yrkesskicklighet, höga förväntningar på eleverna och förmåga att individualisera undervisning är avgörande. Även om resultaten varierar något mellan enheterna märks ett mönster av högre måluppfyllelse gällande läsförståelse än olika typer av textskrivning.

Flertalet rektorer framhåller vikten av det kollegiala utbytet och lärandet, vilket bidrar till en mer varierad undervisning samt ökar likvärdigheten i verksamheten, samplanering och sambedömning. En rektor beskriver det enligt följande:

Arbetet i såväl årskursarbetslag som ämneslag möjliggör att arbeta tematiskt och gör undervisningen mer likvärdig i och med att planering, genomförande och utvärdering sker i samverkan mellan skolans undervisande lärare. Detta

⁴² Öppna jämförelser – Grundskola 2019, Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 13

⁴³ www.kolada.se , N15488, hämtad 2020-05-20

⁴⁴ Öppna jämförelser – Grundskola 2019, Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 14

är även en stor fördel vid nationella prov då resursgruppen går in som undervisande lärare under ett par dagar så att lärarna kan sambedöma och samrätta proven. Åtgärden sker utan vikarier och dessutom är lärarna kända för eleverna.⁴⁵

Flera rektorer nämner även vikten av de satsningar som görs genom aktionsforskning (mer om det senare), samt långsiktiga och strategiska satsningar på kompetensutveckling.

På en skola framhåller man även skolans satsning på fysisk aktivitet för alla elever (extrapass varje vecka samt kortare rörelsepauser på lektionerna, sk. "Brainbreaks") som en anledning till de goda resultaten.

Utvecklingsområden, åk 6

Det som främst lyfts fram som utvecklingsbehov på mellanstadierna är kvalitetssäkringen av en digitaliserad skola. Rektorerna framhåller såväl behovet av kompetensutveckling kopplat till digitaliseringen men även utökad tillgång till digital utrustning.

Det finns även behov av utökad tid för skolsköterska och kurator för att kunna arbeta förebyggande på skolorna. Det vore önskvärt att fler skolor kunde få ta del av en skolsocionom för att främja närvaro och psykosocial hälsa bland eleverna.

Kunskapskrav, åk 9

Andelen elever i Piteå som uppnått kunskapskraven i alla ämnen uppgår till 86 % 2019, vilket kan jämföras med länssnittet som ligger på 78 % och rikssnittet på 73 %. Piteås resultat är en förbättring från fjolåret med knappt tre procentenheter.⁴⁶ Resultatet placerar oss bland de främsta kommunerna i riket men innebär likafullt att vårt nyckeltal med målvärde på 100 % inte uppnås. Sammantaget är det alltså mer än var tionde elev som inte når målen i samtliga ämnen. Inom dessa data rymmer vi elever med anpassad studiegång, de som inte läser ett modernt språk samt de som inte når målen för E. Detta trots stora insatser av lärare, specialpedagoger, elevhälsa och insatser kring hemmasittare.

Det är glädjande att notera att den skola i Piteå som har lägst andel elever (80,3 %) som uppnått kunskapskraven i alla ämnen fortfarande har en högre andel än såväl läns- som rikssnittet.

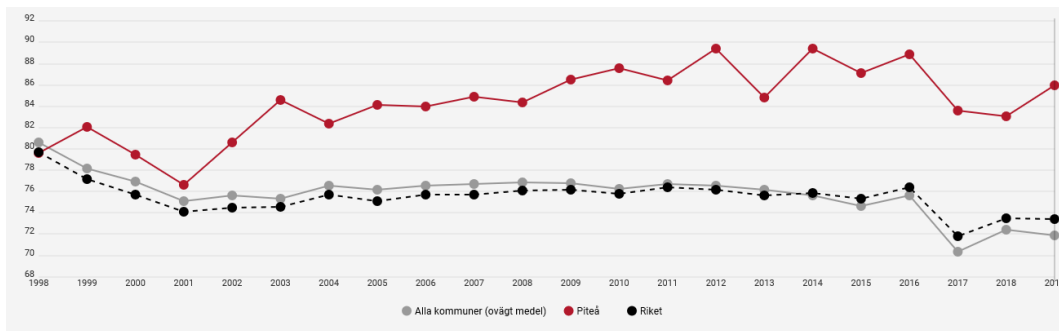
Flertalet rektorer betonar i sin analys av resultaten vikten av de många anpassningar och extra anpassningar lärarna varje dag gör i sin undervisning för att inkludera alla elever i den.

⁴⁵ Citat av en av kommunens rektorer

⁴⁶ www.kolada.se , N15419, hämtad 2020-05-25

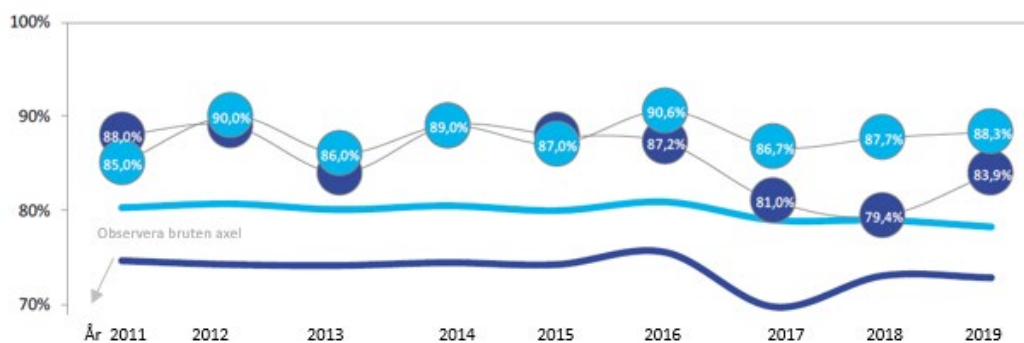

Andel elever i åk. 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen (%)⁴⁷

I riket som helhet uppnår flickor i åk. 9 kunskapskraven i större utsträckning än pojkar. Denna skillnad har varit konstant över tid, men en ökad skillnad kan noteras mellan åren 2016-2019.⁴⁸

Andel elever i åk. 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen (%)⁴⁹

Ljusblå rund punkt motsvarar resultatet för flickor i kommunala skolor i Piteå, Ljusblå linje är resultatet för flickor i riket. Den mörkblå färgen står för motsvarande mått gällande pojkar

I Piteå har skillnaderna mellan flickor och pojkars resultat minskat de senaste två åren. Förändringen har inte inneburit att flickornas resultat försämrats, de ligger fortfarande kvar på samma höga nivå som tidigare, däremot har pojkarnas resultat förbättrats markant och ligger nu nästan 10 procentenheter högre än pojkarna i rikets. En av rektorerna tror att den positiva utvecklingen för pojkarnas resultat hör samman med satsningen på digitalisering och utökade digitala verktyg genom 1:1-datorer i högstadierna.

...sista årets fokusering på digitalisering med 1-1, Teams och digitala läromedel i alla teoriämnen har medfört ny pedagogik, nya lärverktyg, och skapat en mer variationsrik undervisning som verkar ha lockat framförallt pojkarna till ett större intresse för teoriämnena. De digitala läromedlen

⁴⁷ www.kolada.se , N15419, hämtad 2020-05-25

⁴⁸ Öppna jämförelser – Grundskola 2019, Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 8

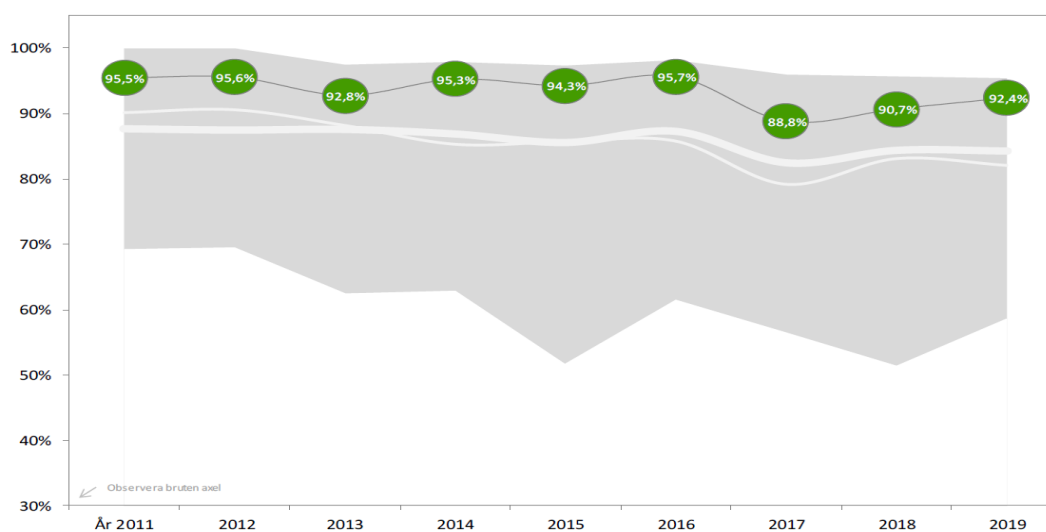
⁴⁹ Ibid., bild 8

medför ökad möjlighet till anpassningar, uppläsning, ordlexikon och ger de nyanlända möjlighet att få studiehandledning på sitt modersmål i varje ämne (finns i dagsläget på engelska, arabiska och persiska).⁵⁰

Gymnasiebehörighet, åk 9

Andel elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram (%)⁵¹

Mörkare grå yta visar spannet mellan kommunen i landet med högst respektive lägst resultat. Tunn vit linje visar Norrbottens resultat och grov vit linje visar resultatet för Sverige som helhet. De gröna ringarna markerar Piteås resultat.

I Piteå är 92,4 % av eleverna i åk 9 behöriga till yrkesprogram på gymnasiet. Behörigheten låg på 82,5 % i riket och i länet på 81,1%. Samtliga kommunala grundskoleenheter i Piteå ligger över riks- och länsnittet i och med att skolenheten med lägst andel behöriga ligger på 88,6 %.⁵²

För att ha gymnasiebehörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik och i minst fem andra ämnen från grundskolan (totalt alltså minst 8 godkända betyg). För behörighet till studieförberedande program krävs godkänt i ytterligare tre ämnen.

I Piteå har skillnaderna mellan flickors och pojkars gymnasiebehörighet minskat vilket är glädjande. Någon egentlig förklaring har inte presenterats i rektorernas analyser däremot framhåller man generellt lärarnas skicklighet och beredskap att anpassa sin undervisning till eleverna. Kanske kan detta vara en förklaring till den goda förbättring i behörighet som framför allt pojkarna gör.

⁵⁰ Citat av en av kommunens rektorer

⁵¹ Öppna jämförelser – Grundskola 2019, Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 5

⁵² www.kolada.se, N15436, N15424, N15432, hämtad 2020-05-19

Det finns dock en oro bland rektorerna för de elever som trots allt inte uppnår behörighet till gymnasiet. Även om Piteå har en mycket hög andel elever som når gymnasiebehörighet i jämförelse med riket är det fortfarande ca 8 % av våra elever som inte gör det. Av den anledningen är det bl a viktigt att vi fortsätter att prioritera elevhälsoarbete och det arbete som görs för att motivera hemmasittare att återvända till skolan (vilket givetvis skapar bättre förutsättningar för elever att nå behörighet till gymnasiet). I rektorernas analys av resultaten finns bl a följande citat:

Skolan har de senaste åren fått ett utökat uppdrag, att möta och tillgodose behov hos elever med en psykosocial problematik, inte nödvändigtvis en ökad andel elever med särskilda behov utan svårigheter att hantera sin vardag. Droger, alkohol, spelberoende etc. Här finns en problematik som lärare inte kan, hinner eller ska hantera idag. Men som i större utsträckning är de elever som upptar resurser. Skolan måste antingen möta dessa behov eller inse att fler inte kommer klara skolan.⁵³

Vidare har vi en ökad andel elever med psykisk ohälsa kopplad till stress och ångest. Fler elever än tidigare uppvisar symptom som leder till att BUP involveras för utredning av NPF [Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar]. Många gånger är symptomen förklarbara inom ramen för bristande rutiner med sömn, kost och motion. Elever rör sig mindre, sover sämre och är inte förberedda på skolan när de kommer. De har nödvändigtvis inte en NPF-diagnos om än beteendet är liknande. Det är bland dessa elever vi hittar de som kräver lärarresurser för att de inte klarar studierna inom ordinarie undervisningen.⁵⁴

Meritvärde, åk 9

Meritvärdet i Piteå (genomsnitt på 17 ämnen) ligger på 231,0 vilket är en förbättring från i fjol med ca två procentenheter men fortfarande ett lägre genomsnitt än 2016 och 2017. Det är dock ett högre värde än länssnittet (223,3) och rikssnittet (224,5).⁵⁵ Meritvärdet placerar Piteå bland de 25 % främsta kommunerna i Sverige vilket gör att vi uppnår målvärdet angivet i kommunens verksamhetsplan.⁵⁶

⁵³ Citat av en av kommunens rektorer

⁵⁴ Citat av en av kommunens rektorer

⁵⁵ www.kolada.se, N15505, hämtad 2020-05-25

⁵⁶ *Verksamhetsplan 2019-2021*, Piteå kommun, sid. 45

Jämförelse: Elever i åk 9, meritvärde kommunala skolor, genomsnitt (17 ämnen)⁵⁷

Det genomsnittliga meritvärdet skiljer sig precis som tidigare år, mellan flickor och pojkar. I Piteå är skillnaden 31 poäng till flickornas favör, medan det skiljer 27 poäng i riket och 36 poäng i länet. Skillnaden mellan könen har varit tämligen konstant de senaste tre åren (har endast varierat 5 poäng).⁵⁸

Piteå har en stor andel högpresterande elever. Resultaten visar att vi, trots elever som inte når målen i samtliga ämnen, har höga meritvärden. Rektorererna beskriver hur de arbetar för att öka meritvärdet bl a genom att jobba för högre motivation hos eleverna, att de ska vilja sträva mot de högre betygen, men även genom att lärarna tillhandahåller uppgifter ”utan tak” där eleverna verkligen får möjlighet att visa sina kunskaper och färdigheter för de högsta betygen.

Grundskola på vetenskaplig grund och med beprövad erfarenhet

Precis som nämnts tidigare i denna rapport bedriver Piteå kommun i samverkan med Umeå universitet magisterutbildningen *Forskning och utveckling i skolan*, 60 hp (se sid. 9f.). I samband med utbildningens moment kring magisteruppsats (motsvarande 15 hp) påbörjade ett antal grundskollärare sina magisteruppsatser med titlar som ”*Elevers erfarenheter av övergången mellan förskola och skola*”, ”*Nyanländas stöd för lärande i högstadiets SO-undervisning*”, ”*Inkludering som strategi för barn i behov av särskilt stöd. Vårdnadshavares perspektiv*”, ”*Styrning av grundskolans NO-undervisning och NO-lärares dilemman*”, ”*Reflektionens betydelse för lärares yrkesutövning i en skola på vetenskaplig grund*”, ”*Musik- och danslärares professionella lärande*”, ”*Motivation, övning och misslyckanden*”, ”*Motivation, drivkraft eller lust att lära? En studie ur elevers perspektiv*”, ”*En kvalitativ studie om elevers läsförståelsestrategier via lärarens högläsning*” samt ”*Läslisters betydelse för elevers läsinlärning*”. Uppsatserna ses som en del i det kvalitetsarbete som bedrivs ute i skolorna.⁵⁹

Under 2019 har även aktionsforskningsprojekt bedrivits i två av kommunens grundskolor. Att genomföra en undersökning som bottenar i verksamhetens egna frågor, i pågående

⁵⁷ www.kolada.se, N15505, hämtad 2020-05-29

⁵⁸ www.kolada.se, N15505, hämtad 2020-05-29

⁵⁹ *Praktiknära skolforskning i samverkan*, Rapport nr 1 2019, Kristina Hansson (red.), Utbildningsförvaltningen Piteå kommun, sid.36ff.

verksamhet, med en forskare som bollplank är ett effektivt sätt att jobba med skolutveckling. I Böle och Svensby skolor (åk 1-3) har ett aktionsforskningsprojekt genomförts kring textsamtal utifrån en dialogisk undervisning. Med hjälp av regelbunden läsning och samtal kring gemensamma texter har de forskande lärarna önskat skapa läslust och utveckla elevernas förmåga att samtala och reflektera kring digitala och analoga texter. Aktionsforskningsprojektet titulerades ”Att väcka elevers läslust och läsförståelse med textsamtal som metod” och syftade även till att utveckla pedagogerna i ett vetenskapligt förhållningssätt, i sin yrkeskompetens samt utveckla verksamheten i stort.⁶⁰

Även inom Piteås Musik- och dansskola startades våren 2019 ett gemensamt aktionsforskningsprojekt med titeln ”Lärares arbetssätt, förhållningssätt och metoder v.s lust till lärande” med syftet är att undersöka vilka förutsättningar för ett livslångt lärande som undervisningen vid Musik- och dansskolan möjliggör. Hur den vetenskapliga, den didaktiska och den relationella kompetensen utformas och används – vilket spelar roll för den enskilde lärarens arbetssätt.⁶¹

Utvecklingsområden, åk 9

Rektorerna framhåller framför allt behovet av att utveckla undervisning och specialpedagogik inom matematiken. Man nämner behoven av avkortade men fler lektionstillfällen för att främja elevernas ork och fokus samt utvecklade arbetssätt för att främja elevernas motivation. En rektor betonar även vikten av kontinuitet i lärargruppen för att främja måluppfyllelsen. Svårigheter att rekrytera lärare påverkar skolans resultat negativt (i fler ämnen än matematik) eftersom vikarier och personalomsättning skapar otrygghet och motverkar kontinuitet.

Grundsärskolan

Rönnskolan i Piteå bedriver, utöver grundsärskola, även förskoleklass och fritidshem för elever inom grundsärskolan.

Förskoleklass, särskolan

Rönnskolans förskoleklass har elever med relativt omfattande funktionsnedsättningar som bedöms komma att mottas för skolgång i grundsärskolan. Verksamheten planeras utifrån läroplanens mål men med stor hänsyn till individ och förmåga. Elevernas behov och förutsättningar styr och formar innehållet i verksamheten. I den enkät som avdelningschef lämnat rektorerna för att skatta i vilken grad man ansvarar för och arbetat mot att eleverna uppnår uppräknade kunskaper och förmågor (där skalan gått från ”Inte uppfyllt” (1) till ”Helt uppfyllt” (4)) bedömer rektor för Rönnskolan att förskoleklassens undervisning i

⁶⁰ Ibid., sid.44f.

⁶¹ *Praktiknära skolforskning i samverkan*, Rapport nr 1 2019, Kristina Hansson (red.), Utbildningsförvaltningen Piteå kommun, sid.44

”Hög grad” (3) uppfyller läroplanens mål och riktlinjer. I enkäten uppger rektor att 73% av uppräknade målområden är ”Delvis uppfyllda” samt att 27% av målområdena är ”Helt uppfyllda”.

Grundsärskola

Lärarna inom grundsärskolan bedriver en strukturerad undervisning som utgår från de mål, syften och det centrala innehållet som anges i styrdokumentet. Enligt rektors skattning uppfyller grundsärskolan läroplanens (Lsär11) mål och riktlinjer helt. Undervisningen präglas av höga förväntningar på eleverna vilket bland annat synliggörs genom utmanande arbetsuppgifter. Den kännetecknas även av ett tillåtande klimat med varierande och stimulerande uppgifter.

Även området *lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga*, är ”Helt uppfyllt” enligt rektors bedömning. Samtliga övriga målområden som uppräknas i enkäten (hämtade från läroplanen) är ”Uppfyllda i hög grad”.

Vi tillhandahåller en undervisning med hög kvalitet med välutbildad personal. Vi har en trygg och anpassad lärmiljö som förändras utifrån grupper och individers behov. Vi arbetar för att varje elev ska nå kunskapskraven på så hög nivå som möjligt. Eleverna ska känna sig kompetenta och utmanade samt känna glädje i att lära sig och utvecklas. Inom varje ämne ska vi ha fokus på att utveckla elevernas förståelse och användning av ord och begrepp. Vi har en utforskande lärmiljö där delaktighet och tillgänglighet prioriteras. Eleverna ska få en ökad språkförståelse, tecken-, bild-, symbol- och ordförråd samt förståelse för ämnesspecifika begrepp.

Fritidshem, särskolan

Elevernas behov och förutsättningar styr och formar fritidshemsverksamheten i särskolan. Personal med hög kompetens inom området erbjuder en väl anpassad lärmiljö med hög individanpassning.

Fritidshemmet arbetar bl a med att uppmuntra elevernas vilja att lära och tillit till den egna förmågan. Personalen arbetar med att stödja och utveckla varje elevs kommunikationsförmåga och lefskicklighet och erbjuder anpassad temalek utifrån elevernas intressen och behov. Man har stort fokus på delaktiga och aktiva vuxna, erbjuder samarbetslekar och rollekar samt planerade organiserade lekar. Fritidshemmet erbjuder möjlighet att kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer som exempelvis dans, drama, musik och skapande med olika material och uppfyller genom detta läroplanen för fritidshemmen i hög grad.

All personal på fritidshemmet arbetar även i grundsärskolan och deltar i skolans planering samt i skolans utvecklingssamtal. Fritidshemmet har alltid representanter i arbetsgrupper

och i arbetsenhetsmöten. På fritidshemsmöten delger man kunskaper kring elevers utveckling och planerar utifrån det aktiviteter för olika grupperingar eller individer.

Utvecklingsområden, Grundsärskolan

Bedömningen av elevernas kunskaper behöver utvecklas så att alla undervisande lärare ökar sin bedömarkompetens. Medarbetarnas kompetens inom olika kommunikationssätt behöver även utvecklas då man arbetar multimodalt för att varje elev ska utveckla sitt uttrycksätt i kommunikation.

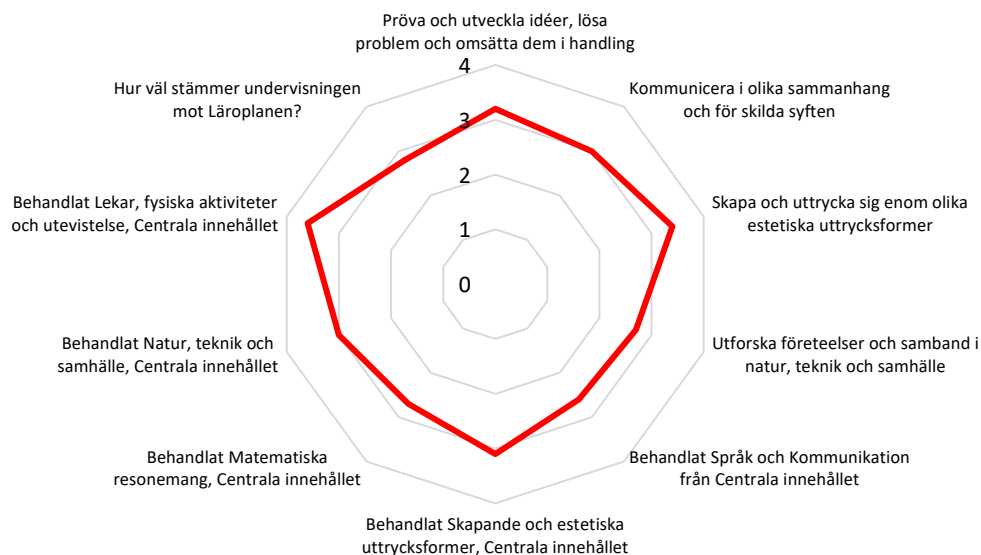
Även det systematiska kvalitetsarbetet inom grundsärskolans fritidshem behöver fortsätta att utvecklas.

Fritidshem nulägesbedömning

Uppskattad måluppfyllelse, fritidshem

2016 fick fritidshemmet en egen del i läroplanen med syfte och centralt innehåll. Denna fjärde del ska tillsammans med läroplanens första och andra del vara utgångspunkt för undervisningen i fritidshemmet. Hur har verksamhet i Piteå kommuns fritidshem lyckats leva upp till målen i läroplanen? När rektorerna gör en självskattning kring sina verksamheter och dess undervisning framkommer följande bild:

Uppskattad måluppfyllelse, snitt, Fritidshem (2019)

Resultatet bygger på den enkät som avdelningschef lämnat till rektorerna för att skatta i vilken grad man kan ansvara för och arbetat mot att barnen i fritidshemmen fått uppräknade kunskaper och förmågor, där skalan gått från ”Inte uppfyllt” (1) till ”Helt uppfyllt” (4).

På frågan ”Hur väl anser du att fritidshemmens undervisning behandlar Lgr11s mål och riktlinjer kring området Kunskaper 2.2” blir den genomsnittliga bedömningen bland rektorerna 2,8, dvs. svagt skattat ”Uppfyllt i hög grad”. Eftersom undervisningen i fritidshemmen ska komplettera förskoleklass och skola i genomförandet och uppfyllandet av läroplanens mål är det oroande att rektorernas självskattning är relativt låg.⁶²

Vår undervisning utgår från läroplanen. Undervisningen är varierad och utgår från elevernas behov, intressen och förutsättningar. Eleverna ges möjlighet att utöva inflytande genom ex fritidsråd, verkstäder (tematiskt arbetssätt med skiftande, fördjupande innehåll) samt att vi är lyhörda för elevernas förslag och önskemål.⁶³

Lägst skattad måluppfyllelse sätter rektorerna på huruvida man ”Behandlat Språk och Kommunikation från Centrala innehållet” där snittet landar på 2,6, dvs mitt mellan ”Delvis uppfyllt” och ”Uppfyllt i hög grad”. Högst skattad måluppfyllelse noteras på hur man ”Behandlat Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse från Centrala innehållet”, där genomsnittet landar på 3,6.

Eleverna får trots vår litenhet som fritids ändå sin beskärda del från läroplanen även om mycket tyvärr nog snarare mer måste rubriceras som omsorg än undervisning. Vi tillämpar trots detta såväl utevistelse som friluftsliv. Eleverna får åka iväg och bada, bowla, fika och delta på andra kulturevenemang under högsäsong då antalet elever är fler och vårt fritids ger trots sin litenhet en hel del ur social aspekt då vuxentiden för några elever med större sociala behov blir väldigt stor. Däremot är det svårare, för att inte säga omöjligt, att arbeta tematiskt med t.ex. film, teater, social träning i mindre grupper, konstruktionsprojekt och liknande då elevantalet ständigt växlar och många av eleverna sällan är två dagar i sträck eller t.ex. själva med föräldrarnas godkännande väljer att gå hem istället för att vara på fritids.⁶⁴

Fritidshemmen kompletterar elevernas utveckling mot målen

Läroplanen anger att undervisningen i fritidshemmet kompletterar förskoleklassen och skolan genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelsebaserat och grupporienterat samt utgå från elevernas behov, intressen och initiativ. Förskoleklassen, skolan och fritidshemmet kan/bör samverka med varandra för att bidra till elevernas måluppfyllelse.⁶⁵

⁶² Fritidshemmet – Ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del, Skolverket 2016, sid. 5

⁶³ Citat av en av kommunens rektorer

⁶⁴ Citat av en av kommunens rektorer

⁶⁵ Fritidshemmet – Ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del, Skolverket 2016, sid. 8

I Piteå framhåller majoriteten av rektorerna att samverkan mellan fritidshemmen och grundskolan fungerar väl, i syfte att komplettera elevernas utveckling mot målen. Fritidspersonalen och lärarna i grundskolan är ofta organiserade så att samarbete sker dagligen, ofta genom att man i fritidshemmen omsätter teorin från undervisningen i praktiska övningar som kan leda till ökad insikt och förståelse hos eleverna. Fritidshemmen erbjuder eleverna möjlighet att göra läxor eller annat skolarbete som de ej hunnit med under skoldagen. Rektorerna framhåller även att fritidspersonalen ofta arbetar med elever i behov av särskilt stöd under skoldagarna vilket gör att de (fritidspersonalen) har en god insikt i enskilda individers och klassers kunskapsmässiga och sociala behov.

Vi [personalen i fritidshemmen] kompletterar på individnivå genom att elever med särskilda behov får ett kontinuerligt bemötande där tonvikten i fritidshemmet ligger på det sociala samspelet.⁶⁶

Undervisningen i fritidshemmen ska syfta till att stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid. Därför anser Skolverket det vara värdefullt för lärarna i fritidshemmet att vara orienterade om innehållet i övriga delar av läroplanen. När lärarna i fritidshemmet har en förtroendefull samverkan med förskoleklassen och skolan samt har kännedom om alla delar av läroplanen, kan det bidra till att eleverna ges en kontinuitet i undervisningen.⁶⁷

Fritidshemmen i Piteå har tagit fasta på detta. Många rektorer har organiserat så att fritidspedagoger och lärare på fritidshem även har samplanering med lärarna i grundskolan och man ingår i samma lärarlag, har gemensamma utvecklingsområden och gemensamma mål. Fritidshemmens personal har även i vissa skolor genomgått gemensam kompetensutveckling med lärarna.

Utvecklingsområden, fritidshem

Rektorerna framhåller vikten av djupare inblick i läroplanen och det centrala innehållet, kanske framförallt bland personal som inte har examen som fritidspedagog/lärare i fritidshem. SKA-arbetet måste förbättras enligt flera rektorer, såväl dokumentationen som kopplingen till styrdokumentet.

Några rektorer framhåller att mängden digitala verktyg/hjälpmiddel är begränsade vilket försvårar möjligheterna att använda olika uttrycksformer och språkutveckling genom digitalisering. Man ser även ett behov av att utveckla elevernas delaktighet samt utöka samverkan och samarbete mellan skolan och fritidshemmet.

⁶⁶ Citat av en av kommunens rektorer

⁶⁷ *Fritidshemmet – Ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del*, Skolverket 2016, sid. 5

Gymnasiet nulägesbedömning

Uppskattad måluppfyllelse, Strömbackaskolan

Hur har verksamheten i Strömbackaskolan lyckats leva upp till målen i läroplanen? Rektorerna har utifrån nedanstående utvalda läroplansområden inom målområde 2.1 – *Kunskaper i Läroplanen för gymnasieskolan* (SKOLFS 2011:144) gjort följande bedömning av måluppfyllelse, där skalan gått från ”Inte uppfyllt” (1) till ”Helt uppfyllt” (4):

Uppskattad måluppfyllelse, snitt, Strömbackaskolan (2019)

Till övervägande del har rektorerna bedömt att måluppfyllelsen är ”I hög grad uppfyllt” eller ”Helt uppfyllt”. Den genomsnittliga bedömningen bland rektorerna är högst när de skattat måluppfyllelsen för bl a ”*Eleverna får sitt behov av extra anpassningar och stöd tillgodosett*” där snittet landar på 3,2 på skalan. Även bedömningen gällande ”*För IM finns planering för fortsatt utbildning eller förberedelse för arbetsmarknaden*” renderar ett snitt på 3,25 efter fyra rektorers bedömning (två av skolans rektorer har inte några elever på IM). Lägst snitt (2,5) skattar rektorerna på läroplansområdena ”*Eleverna har en stimulerande undervisning*”, *Eleverna får möjlighet att utveckla kunskaper i entreprenöriellt*

lärande” samt ”*Eleverna får möjlighet att arbeta ämnesövergripande*”, dvs mitt mellan ”*Delvis uppfyllt*” och ”*Uppfyllt i hög grad*”.

Man kan se att det finns en viss åtskillnad mellan bedömningen på yrkesprogram och högskoleförberedande program. Detta gäller framförallt frågan som rör det vetenskapliga perspektiven på undervisning och förmåga till källkritik och att kritiskt granska, som generellt bedöms med lägre måluppfyllelse på yrkesprogram. På de högskoleförberedande programmen blir måluppfyllelsen gällande läroplanens mål som handlar om utbildningens blandning av teoretiska och praktiska inslag i undervisningen samt entreprenöriellt lärande, generellt sett aningen lägre. Detta är i sig föga förvånande, utan speglar till stor del inriktning och fokus för de olika typerna av program.

En fråga som över tid har figurerat med låga värden är elevernas upplevelse av stimulans. Detta mäts i Skolinspektionens elevenkät vartannat år. Den skolenhet som fått de lägsta värdena i just denna fråga är skolenhet Hugin. Rektor har tillsammans med sina lärare arbetat med ett särskilt fokus på denna fråga för att öka elevernas upplevelse av stimulans. Det har varit olika projekt av ämnesövergripande karaktär, studieteknik, kreativt tänkande och skapande, externa föreläsare, studiebesök, utmaningar i undervisningen mm. Trots detta, har inte siffrorna förbättrats. Frågan blev då om upplevelsen av stimulans kunde kopplas till programtyp. Vid jämförande analys med andra kommuner inom samma programtyp, fann vi att svaret på frågan kunde ligga just där. I en jämförelse med likvärdiga program stack inte värdet ut på ett negativt sätt. På Naturvetenskapliga programmet och Teknikprogrammet har man ett högt tempo i undervisningen för att hinna med innehållet i kurserna. Detta påverkar möjligtvis flexibiliteten för lärarna.

En annan fråga som sticker ut något är elevernas möjlighet att få arbeta ämnesövergripande. När rektorerna analyserar sina resultat så pekar man på bristen i gemensam tid för lärarna. En förutsättning för att kunna ämnesintegrera är att lärarna har möjlighet att tänka kreativt tillsammans och att planera tillsammans. Den tiden är begränsad och under året har mycket fokus legat på annan gemensam fortbildning och olika utvecklingsarbeten. Det finns också ett tydligt samband mellan närheten mellan lärares arbetsplatser och samarbete. En annan försvårande omständighet är att det kan vara svårt att bygga långsiktiga samverkansstrukturer när tjänstefördelningen år från år kan förändras utifrån rådande förutsättningar. Det är även en viktig faktor för att ämnesintegration ska fungera att det finns en samsyn kring kunskap och förväntningar på eleverna och att man kan hitta gemensamma öppningar i styrdokumentet. Det pågår dock utvecklingsarbete på t ex skolenheterna Magne och Mimer i syfte att fördjupa samarbete mellan de gymnasiegemensamma ämnena och karaktärsämnena i syfte att bidra till helhet för eleverna och ökad måluppfyllelse.

När det gäller stöd och anpassningar, att läraren utgår utifrån elevens behov och förutsättningar, samt studie- och yrkesvägledning så finns en samstämmighet om en hög måluppfyllelse på alla skolenheter. Rektorer beskriver hur behoven av extra anpassningar och särskilt stöd har ökat och ökar över tid. På en av skolenheterna är 46 % av eleverna i behov av extra anpassningar och/eller särskilt stöd. Detta ställer höga krav på pedagogerna. Glädjande är att på samma skolenhet svarar 97,8 % av eleverna att de får den hjälp de behöver i hög grad.

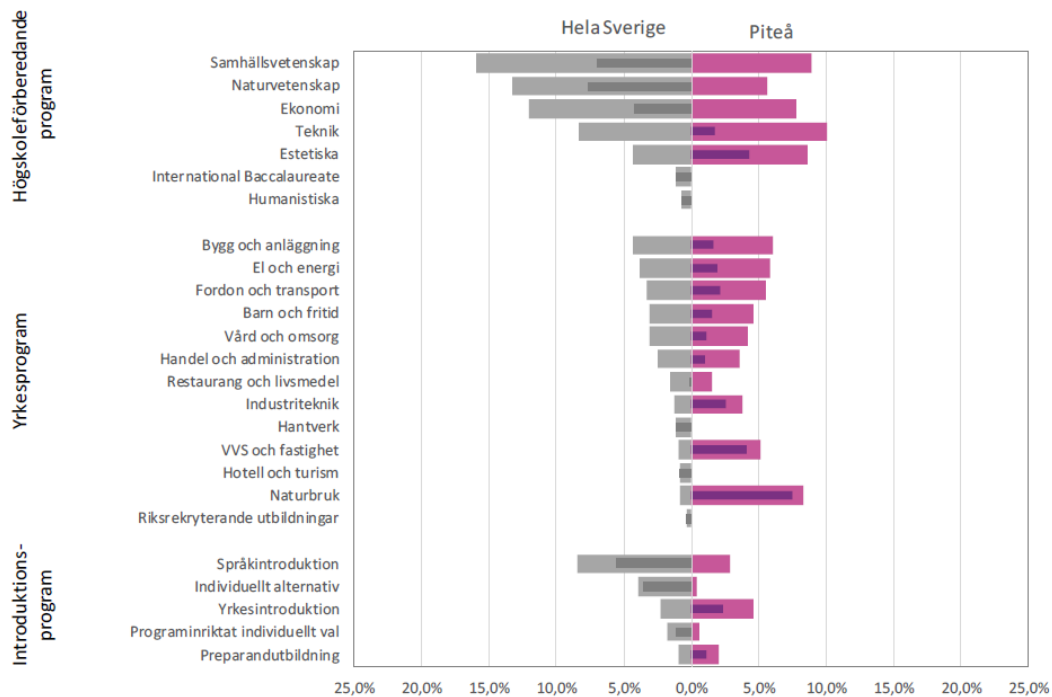

Ett annat mål där resultaten har förbättrats över tid är gruppen elever på Introduktionsprogram, där man arbetat fram en tydligare struktur och en tydligare plan för elevernas fortsatta studier eller väg ut i arbetslivet. Rektor på skolenhet Mjölner beskriver hur pedagogerna på Yrkesintroduktion VVS- och fastighetsprogrammet aktivt arbetar med att matcha elevers behov mot branschen för att kunna möjliggöra vidare anställning.

Programprofil

Sett till hela landet är högskoleförberedande program den vanligaste programtypen, där samhällsvetenskapliga programmet har flest elever. I Piteå är läget något annorlunda.

Programprofil gymnasium⁶⁸

Diagrammet visar Piteås programprofil höstterminen 2018, dvs. hur samtliga elever i kommunala skolor i kommunen är fördelade över de olika gymnasieprogrammen. Profilen jämförs med den för hela landet. Infälld mörkgrå stapel innebär att en **mindre** andel elever deltar i programmet i kommunen än i Sverige som helhet medan infälld mörklila stapel innebär att en **större** andel elever deltar i programmet i kommunen än i Sverige som helhet.

Piteås gymnasier har en högre andel elever på samtliga yrkesprogram som bedrivs i kommunen (förutom Restaurang och livsmedel) än i Sverige som helhet. På nationell nivå

⁶⁸ Öppna jämförelser – Gymnasieskola 2020, Nyckeltal för den kommunala gymnasieskolan i Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 18

diskuteras ofta behovet av att få fler ungdomar att läsa ett yrkesprogram, något som Piteå lyckats med i högsta grad.

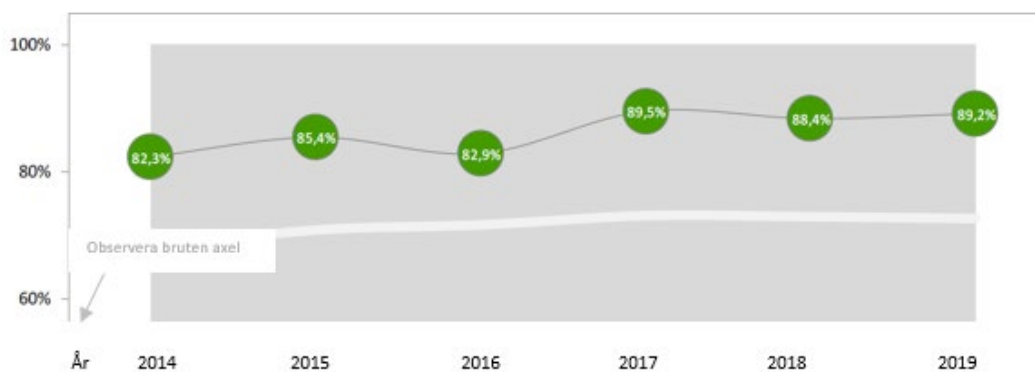
Däremot har vi en mindre andel elever på de högskoleförberedande programmen Samhällsvetenskap, Naturvetenskap och Ekonomi.

Det senaste året har andelen elever på introduktionsprogram minskat något som en följd av att färre elever läser språkintröduktion (som är det största introduktionsprogrammet). I Piteå är det dessutom en mindre andel elever som deltar i språkintröduktionsprogrammet än i Sverige som helhet.

Examen inom 3 år

Även om genomströmningen på gymnasiet har ökat nationellt varje år sedan den senaste gymnasierformen, är en av gymnasieskolans stora utmaningar fortfarande att en alltför stor andel av eleverna inte tar sin gymnasieexamen. En annan utmaning är att eleverna i vissa fall behöver längre tid på sig än de tänkta tre åren för att nå en sådan examen. Det beror på att många elever påbörjar sin utbildning på ett introduktionsprogram, byter program eller av andra anledningar behöver mer än tre år på sig för att uppnå examen.

Andel elever med examen inom 3 år, yrkesprogram i Piteå kommun, (%)⁶⁹

I diagrammet visas hur stor andel av de elever som påbörjade sina gymnasiestudier på ett yrkesprogram i kommunens gymnasieskolor, som tagit examen tre år senare.

Andelen elever i kommunala skolor som tar examen inom tre år minskar för andra året i rad på yrkesprogrammen i hela landet. Minskningen är liten, 0,4 procentenheter sedan 2017. Totalt sett för alla landets kommunala skolor var det 72,7 % av eleverna som uppnått examen inom tre år på ett yrkesprogram. Spännvidden mellan kommunerna är stor; resultaten varierar mellan 35,7 % till 100 %.⁷⁰

⁶⁹ Öppna jämförelser – Gymnasieskola 2020, Nyckeltal för den kommunala gymnasieskolan i Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 5

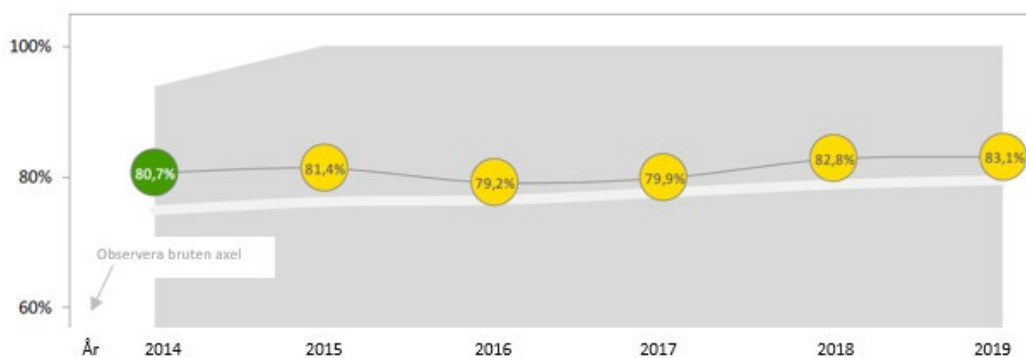
⁷⁰ Ibid., bild 5

Piteå ligger 16,5 procentenheter högre än rikssnittet för yrkesprogram vilket är mycket glädjande. Andelen kvinnor som når examen inom tre år är 84,4 % och andelen män är 91,9 %. Kvinnor har, generellt sett i riket, under lång tid fullföljt sina gymnasiestudier inom tre år i högre utsträckning än män. Sedan ett par år ser man dock ett förändrat mönster på yrkesprogram där männen numera tar examen inom tre år i högre utsträckning än kvinnorna, så även i Piteå.⁷¹

Sammantaget för de kommunala skolorna i landet uppgår skillnaden mellan könen 2019 till två procentenheter, i Piteå är motsvarande siffra 7,5 procentenheter. Könsskillnaderna ser dock olika ut på de olika yrkesprogrammen.

Andel elever med examen inom 3 år, högskoleförberedande program i Piteå kommun, (%)⁷²

Sett till riket i stort ökar andelen elever som påbörjar sina studier på ett högskoleförberedande program i en kommunal skola och som tar examen inom tre år för sjätte året i rad. Andelen i riket ökar från 75,0 % 2014 till 79,4 % 2019. I Piteå ligger andelen på 83,1 % för 2019, en ökning på 0,3 procentenheter. Genomströmningen inom tre år på högskoleförberedande program varierar stort i kommunala skolor över landet, mellan 29,4 % och 100 %.⁷³

Om andelen män som nådde examen inom tre år var högre än andelen kvinnor på de yrkesförberedande programmen är bilden en annan på högskoleförberedande program. Sammantaget för alla landets kommunala skolor tar kvinnor examen inom tre år i betydligt högre utsträckning än män. Andelen var 81,8 % av kvinnorna och 76,9 % av männen 2019, att jämföra med Piteås siffror; 87,1 % kvinnor och 78,3 % män. Samtidigt minskar gapet mellan könen på dessa program eftersom genomströmningen bland männen har ökat mer än för kvinnorna. I riket skiljer det 2019 fem procentenheter mellan andelen kvinnor och män i kommunala skolor som tar examen inom tre år, en minskning med omkring en

⁷¹ Ibid., bild 6

⁷² Öppna jämförelser – Gymnasieskola 2020, Nyckeltal för den kommunala gymnasieskolan i Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 7

⁷³ Ibid., bild 7

procentenhet jämfört med året före. I Piteå är skillnaden mellan könen betydligt större; 8,8 procentenheter 2019 vilket är 1,4 procentenheter högre än året före.⁷⁴

När det gäller den totala andel elever med gymnasieexamen inom tre år, oavsett program, så har Piteå under en fyraårsperiod haft en uppåtgående trend och placerar sig 2019 som femte bästa kommunala huvudman i riket med 82,5 % av eleverna som tar examen inom tre år. I de fall där elever inte fått sin gymnasieexamen så har det framförallt handlat om yttre faktorer, NPF-diagnoser eller ohälsa som ofta resulterar i hög frånvaro.⁷⁵

Skolverket har undersökt vad som kan förklara att fler elever tar examen inom tre år på nationella program. Myndigheten poängterar att det är svårt att peka ut en enskild orsak, men att en förklaring kan vara att färre elever byter program under sina gymnasiestudier. Något annat som kan påverka är att det genomsnittliga meritvärdet från grundskolan har ökat för varje år mellan 2011 och 2016. Det kan vara en indikation på att eleverna har bättre förkunskaper med sig från grundskolan och därmed är bättre rustade att tillgodogöra sig sin gymnasieutbildning.⁷⁶

En skolenhet vars måluppfyllelse gått ned under analyserat läsår är Hugin, där 73,1 % av eleverna tog gymnasieexamen. På enheten arbetar man med åtgärder för att förbättra förutsättningarna och ge eleverna verktyg att klara sina studier. På ett enskilt program ligger andelen med gymnasieexamen på 72,7 %, och där konstaterar man att resultatet ligger över förväntan med tanke på hur stor andel av eleverna som har behov av anpassningar och särskilt stöd. Siffror ska således värderas med försiktighet och kan bedömas olika beroende på omständigheter. Då frånvaro är en viktig pusselbit i om elever ska lyckas med sin skolgång, så har man på Strömbackaskolan under innevarande läsår jobbat med att stärka upp strukturerna och rutinerna för att tidigt upptäcka och vidta åtgärder när det gäller elevers frånvaro.

Eftersom ett godkänt gymnasiearbete är ett krav för att få en gymnasieexamen har åtgärder gjorts, framförallt på Samhällsprogrammet där man hade en dipp läsåret 17/18, för att fler elever ska slutföra sitt gymnasiearbete. De åtgärder som sattes in visade sig ha effekt och inför innevarande läsår har man gjort ytterligare åtgärder för att säkerställa att eleverna går i land med sina gymnasiearbeten.

Nio av tio elever tog gymnasieingenjörsexamen. En elev valde att avsluta sin utbildning under höstterminen, men de övriga fick alla sin examen från fjärde året på Teknikprogrammet.

Grundläggande behörighet inom 3 år

När det gäller elever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 3 år så ser vi också en positiv trend. 60,0 % av gymnasieskolans elever uppnår

⁷⁴ Ibid., bild 8

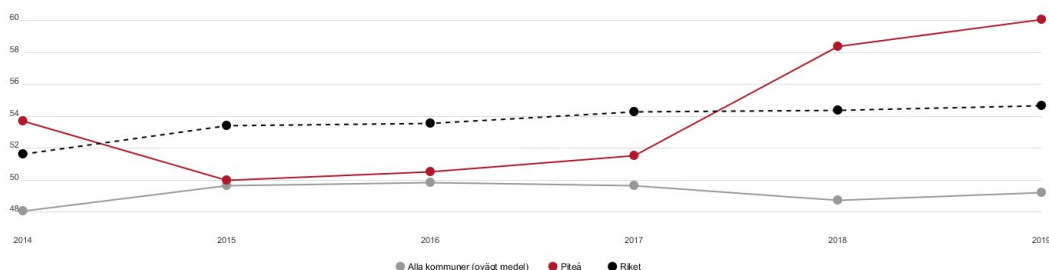
⁷⁵ www.kolada.se, N17452, hämtad 2020-06-23

⁷⁶ <https://rapporter.skr.se/oppna-jamforelser---gymnasieskola-2020.html>, hämtad 2020-06-23

grundläggande behörighet, vilket kan jämföras med snittet i Norrbotten (45,7 %) och riket (54,6 %).

Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 3 år, hemkommun, andel (%)⁷⁷

Andelen som når grundläggande behörighet på gymnasiet i Piteå har ökat konstant sedan 2015, vilket är mycket glädjande. Med tanke på att Piteå har så många elever som studerar på yrkesprogram så är det en anmärkningsvärt hög nivå. Utbildningsförvaltningen behöver dock hålla koll på detta nyckeltal i och med att möjligheten att läsa utökad kurs på individuella valet begränsas från och med nästa läsår på Strömbackaskolan.⁷⁸

Betygspoäng

Gymnasieskolorna i Piteå har haft en ganska stabil betygsnivå över de senaste fyra åren med en svag och knappt nämnvärd ökning. Den genomsnittliga betygspoängen beskrivs för de elever som antingen tagit examen eller fått studiebevis om minst 2500 poäng från kommunens skolor.

Våren 2019 var den genomsnittliga betygspoängen 14,3 i landets kommunala skolor, vilket är samma resultat som 2018 och högre än de tidigare åren i den reformerade gymnasieskolan.⁷⁹

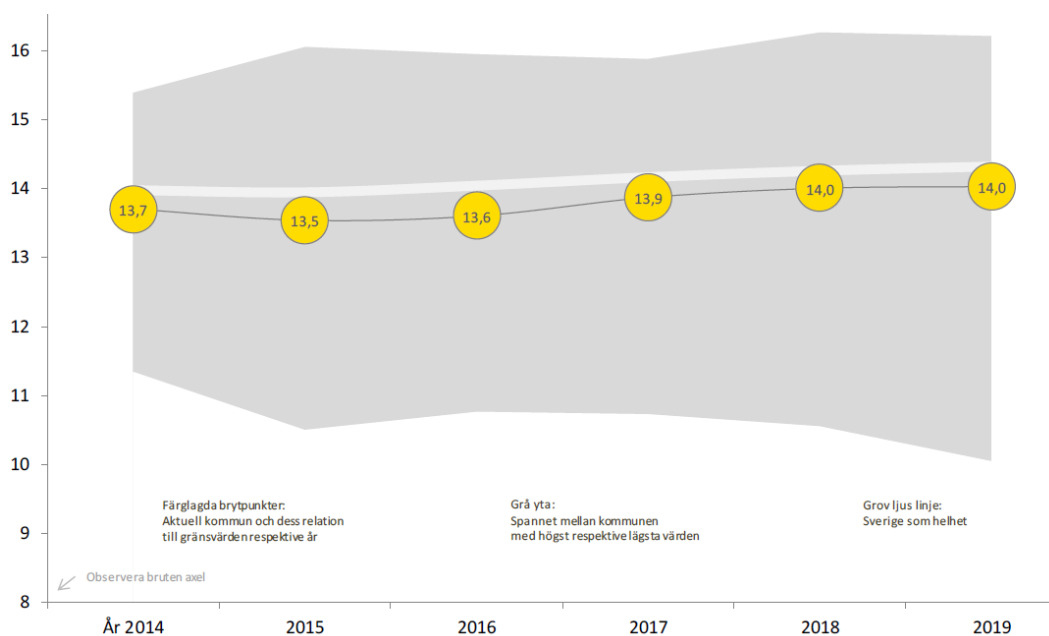
⁷⁷ www.kolada.se, N17473, hämtad 2020-06-24

⁷⁸ Ibid., hämtad 2020-06-24

⁷⁹ Öppna jämförelser – Gymnasieskola 2020, Nyckeltal för den kommunala gymnasieskolan i Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 13

Genomsnittlig betygspoäng efter avslutad utbildning i Piteå kommun⁸⁰

Flickor har i genomsnitt, generellt sett, högre betygspoäng än pojkar. Våren 2019 var den genomsnittliga betygspoängen i landets kommunala skolor 15,0 bland flickor, jämfört med 13,7 bland pojkar, dvs. en skillnad på 1,3 betygspoäng till flickornas favör. I Piteå är skillnaden något mindre, 1,1 poäng, och även här har flickorna en högre betygspoäng än pojkarna (14,6 respektive 13,5).⁸¹

I jämförelse med andra kommuner ligger Piteå strax under riksnittet. En tänkbar förklaring till detta kan vara den stora andelen elever på yrkesprogram, där yrkeslivet är det primära och inte meritpoängen i första hand om man generaliserar. En annan förklaring kan vara en lärarkår som varit stabil över tid där en hög andel är behöriga och legitimerade. Man kan anta att dessa lärare är väl förtrogna med bedömning och betygssättning och det finns det som pekar på att behöriga lärare inte är lika frikostiga vid betygssättning.

För att stärka likvärdigheten arbetar lärarna strukturerat med kollegialt lärande kring betyg och bedömning. Förstelärarna är nyckelpersoner i detta arbete.

Gymnasieskola på vetenskaplig grund och med beprövad erfarenhet

Precis som nämnts tidigare i denna rapport bedriver Piteå kommun i samverkan med Umeå universitet magisterutbildningen *Forskning och utveckling i skolan*, 60 hp (se sid. 9f.). I samband med utbildningens moment kring magisteruppsats (motsvarande 15 hp)

⁸⁰ Öppna jämförelser – Gymnasieskola 2020, Nyckeltal för den kommunala gymnasieskolan i Piteå kommun, SKR och Statisticon, bild 13

⁸¹ Ibid., bild 14

påbörjade ett antal gymnasielärare sina magisteruppsatser med titlar som ”*Tillbaka till vardagen? Lärares erfarenheter av deltagande i aktionsforskning*”, ”*Relation, prestation och genus. Den mänskliga läraren*”, samt en magisteruppsats utan titel kring sambandet och konflikten mellan bedömning och lärande. Uppsatserna ses som en del i det kvalitetsarbete som bedrivs ute i skolorna.⁸²

Under 2019 har även ett aktionsforskningsprojekt bedrivits på Strömbackaskolan i vilket 15 svensklärare deltagit. Syftet med projektet var att undersöka lärares och elevers upplevelser av kontinuerlig, gemensam läsning av skönlitteratur och bearbetning av texterna i litteratursamtal.

Även om mycket arbete återstår har vi redan lärt oss mycket. Genom samarbetet med forskare och eget datainsamlande har vi påbörjat stärkandet av vår vetenskapliga kompetens. Reflekterandet har hjälpt oss att utveckla ett yrkesspråk och vårt gemensamma arbete har bidragit till ökad likvärdighet i undervisningen. Vi har också funnit fungerande former för systematisk reflektion, vilket bidragit till att vi utvecklats i vår yrkesroll.⁸³

Aktionsforskningsprojektet titulerades ”*Att mötas i texten – om litteratursamtal i gymnasieskolan*” och syftade även till att utveckla lärarnas samtalsledarkompetens och deras förmåga att entusiasmera eleverna.⁸⁴

Utöver ovanstående har även ett ”Stress-less-projekt” pågått på gymnasiet, samt ett övergripande arbete med att utarbeta strukturer för implementering och utveckling av en skola på vetenskaplig grund. Samverkan med universiteten (Umeå universitet och Luleå Tekniska universitet) och arbetsliv har förbättrats och nu görs avancerade laborationer, gymnasiearbeten, studiebesök och föreläsningar gemensamt.

Utvecklingsområden, gymnasiet

Strömbackaskolan har en utmaning när det gäller korrelationen mellan nationella prov och kursbetyg. Strömbacka har en god överensstämmelse på många program och skolenheter, men det finns avvikelser som måste analyseras noggrant och åtgärdas för att likvärdigheten för elever ska kunna säkerställas. Framförallt handlar det om ämnet matematik i de grundläggande kurserna. Det är två skolenheter där avvikelserna är mycket stora och där har väldigt många elever fått högre kursbetyg än betyget på det nationella provet. En del av förklaringen kan vara att en del av eleverna inte skrivit alla delar av nationella provet och därför inte fått betyg på det nationella provet men däremot på kursen. Men skillnaden är dock för stor för att enbart kunna förklaras med detta. Ett kollegialt lärande under ledning

⁸² *Praktiknära skolforskning i samverkan*, Rapport nr 1 2019, Kristina Hansson (red.), Utbildningsförvaltningen Piteå kommun, sid.38ff.

⁸³ Ibid., sid.46

⁸⁴ Ibid., sid.46

av förstelärare behövs för att jobba vidare med att säkerställa att bedömning och betygsättning blir så rättssäker som möjligt.

När det gäller svenska och engelska så finns det vissa avvikelser. Språklärarna menar att de nationella proven inte mäter alla förmågor och att det är en bidragande orsak till avvikelserna. Man kan t ex i Svenska 3 se att avvikelserna även finns på riksnivå. Men det finns också klasser där avvikelserna är större och där måste man göra en djupare granskning.

Med ovanstående resonemang som grund behöver Strömbackaskolan vidta åtgärder för att säkerställa en rättssäker och likvärdig bedömning med avseende på nationella prov kopplat till kursbetyg. Strömbackaskolan bör även fortsätta att utveckla arbetet med att göra lärmiljön så tillgänglig som möjligt för alla elever inom ramen för ordinarie undervisning.

Gymnasiesärskolan

Undervisningen på gymnasiesärskolan utgår från läroplan och kunskapsmål men med stort individfokus för att möta varje elevs behov och förutsättningar. En utmaning när det gäller undervisningen är att eleverna kan befinna sig på väldigt olika nivå i sitt lärande, vilket påverkar både undervisning och interaktion mellan elever. Styrdokumenten baserar sig på en sociokulturell syn på lärande, ett lärande tillsammans. Det kan vara en stor utmaning för lärarna när skillnader i kunskapsnivåer hos eleverna och skillnader i elevers förutsättningar för lärande är stora. Läsåret 18-19 hade gymnasiesärskolan endast två avgångselever, vilket gör att det är svårt att dra några generella slutsatser om resultat. Båda eleverna gick ut med godkända betyg i samtliga kurser.

Lärarna har kompetensutvecklats i kollegial form genom Skolverkets *Läslyft* specifikt riktat mot gymnasiesärskolan. Personalen på enheten har genomgått utbildning inom betyg- och bedömning och dessa kunskaper har man under året omsatt i att utveckla dokumentation gällande omdömen och utvecklingssamtal. Erfarenheterna från detta arbete är att det har fungerat mycket bra.

Inför läsåret 18-19 hade man identifierat ett stort behov av social inkludering för elever vid särskolans nationella program. Därför initierades ett samarbete med Barn- och fritidsprogrammet inom ramen för kursen Aktivitetsledarskap. Eleverna på Barn- och fritid ledde aktiviteter med gymnasiesärskolans elever. Det blev nio olika tillfällen under läsåret och ett mycket uppskattat samarbete, inte minst för eleverna vid särskolan som längtat efter dessa tillfällen.

Utvecklingsområden, gymnasiesärskolan

Att forma utbildningen vid gymnasiesärskolan så att det leder till en fortsatt väg ut i arbetslivet.

Att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet i gymnasiesärskolan

Ledningsgruppens rekommendation

Utifrån ovanstående analys rekommenderar förvaltningens ledningsgrupp Barn- och utbildningsnämnden att utdela följande uppdrag till förvaltningschef:

- Utredda möjligheten till en utökad digitalisering i åk 1-6 för att bättra kunna möta skollagens krav.
- Utveckla huvudmannens uppföljning av det systematiska kvalitetsarbetet inom gymnasiesärskolan.

Båda uppdragen skall vara genomförda till 2021-02-15 och redovisas för nämnden i mars månad.

Piteå 2020-09-04

Malin Westling
Förvaltningschef